

BERLITZ

Erzsébet-körút 15.

NYELVISKOLA
felnőttek részére.

FORDÍTÁSOK

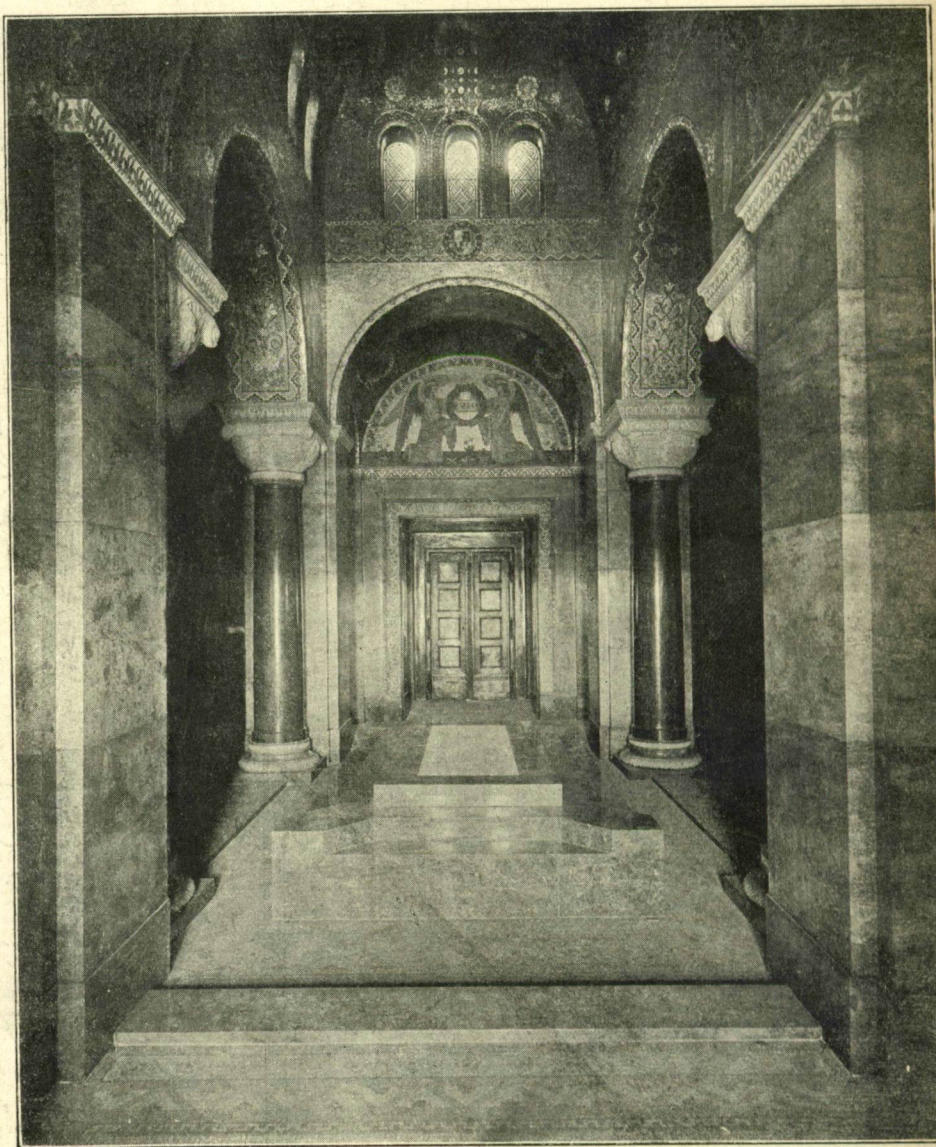
A HÉT

SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

most

VIII., Népszínház-u. 22.

szám alatt van.

A KOSSUTH-MAUZOLEUM BELSEJE

Egy KODAK

-készlet a legszébb **KARÁCSONYI AJÁNDÉK.**

Tartalma: Egy eredeti KODAK-GÉP s az összes a fényképezéshez szükséges kellék izléses fadobozban fémfogantyúval. Kaphatók nagyság szerint 20 K-tól feljebb eredeti gyári árban minden szaküzletben és **Wien, I. Graben 29.**

NÉMETÜL

beszélni és levelezni legalaposabban megtanulhat bárki német egyetemet végzett tanférfi-nál, Izabella-utca 35., földszint 1.

Dr. KELEMEN, tanár.

Fogorvosi és fogtechnikai műterem

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. sz., I. emelet.

FOGAK és teljes fog-sorok szájpadiás nélkül.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kaucsuk-fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása fölösleges. Tartós porcellán- és aranytömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel, 10 évi jóállással. — Vidékek 1 nap alatt kielégítettnek, megvárhatják. — Méréselt árak.

Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI
néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

*Jannonia-szálloda
Budapest, Károlyi-ut 7. szám.
A Nemzeti Színház mellett.*

Moët & Chandon

a
legfelsőbb udvar
és az arisztokrácia
pexsgője.

*Alakult
1743.*

*Vezérképviselőf.
Weidman J.
Bécs-III.*

Reggelizés előtt fél pohár
SCHMIDTHAUER-féle

használata valódi áldás gyomorbaajosok-
nak és székszorulásban szenvedőknek.

Igmándi

keserűvíz

az elrontott gyom-
rot 2-3 óra alatt tel-
jesen rendbe hozza.
Kis üveg 40 fill.
Nagy üveg 60 fill.

MÉRJELÉN MINDEN VASÁRNAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— © Budapest, november hó 28. — © —

Krónika.

KOSSUTH LAJOS TEMETÉSE.

— nov. 26.

Meg kellene írni annak az órának a történetét és jelentőségét, amelyben Kossuth Lajos hamvait áthelyezték a mauzoleumba, ahol az örök dicsőség mellett az örök nyugalom is fogadja. Ha Beethoven a »Marcia funebre« sajkóan gyászos és mégis diadalmat hirdető akkordjait valamely Shakespere-drámának valamelyik fölséges elsiratására komponálta volna meg s ha a szónak és hangnak ehhez az együtteséhez Michelangelo fáragott volna feltámadásnál többet, örökkévalóságot hirdető követ, s ha a megindultságnak és dicsőséghirdetésnek mindez a hatalma írott betűben egyesülhetne, akkor lehetne képet adni arról, hogy mi a jelentősége és hogy mekkora a történeti mivolta ennek a temetésnek, amely nem az elmulást, hanem az elmulhatatlanságot, nem az enyészetet, hanem a megdicsőülést jelenti. Czipruság, amelyen tölgyfalomb terem, gyászfátyol, amely biborruhára hull, naenia, amely carmen saecularevé harsan fel, — ez volt a Kossuth Lajos második, utolsó temetése.

Amikor először temettük, amikor még csak a siralmát éreztük a földről való elköltöztetésének, akkor a testében remegett meg az egész ország és ez a tengerrengés előntötte fekete hullámaival Budapest utczeit, hogy soha olyan temetés nem volt és nem lesz többé, mint a Kossuth Lajosé volt. Most, hogy az elmulást jelentő földből az örökkévalóságot hirdető panteonba vitték, néptengerek megmozdulásánál is nagyobb csoda történt. Abban a pillanatban, amikor utolsó mozdult a koporsója, hogy azután a Föld szerteszakadásáig mindig egy helyben, egyetlen, mindvégig való és diadalmas mozdulatlanságban álljon: az egész, egységes és oszthatatlan magyar lélek remegett meg. Az első temetésén csak százezrek voltak ott, a második temetésén ott volt mindenki. Aki a Kárpát, ékhóját hallja csakugy, mint akinek az Ádria zengi az örökkévalóság énekét...

Csodálatosan szimboliküs hatása van ennek a kétszer való temetésnek. Olyan, mintha még a halála is az életét példázná. Előbb száműzöttek, hosszú éveken keresztül hontalannak kellett lenni a koporsójának is. És ahogyan a hazájába csak akkor térhetett vissza, amikor meghalt, úgy most, hogy igazi otthonába, a nemzet által emlékének emelt templomba tér meg, azt érezzük, hogy feltámadott. Ahogyan a szívünkbe volt zárva akkor is, amikor távol élt tőlünk, úgy a szívünkben lakik most is, amikor nemcsak az érzésünkben, hanem külső pompában is magunk fölé emeltük.

Megadatott neki a halhatatlanságnak ama legszebb része is, hogy ámbár pátriárkai kort ért, tul nem élte önmagát, de a jó, mit nemzetének tett, túlélte őt. Mint hontalan remetéhez, mint törődött aggastyánhoz is zarándokuton jártunk hozzá, hogy kérjük tőle lelke részeit: tanácsait, intelmeit, előrelátó utmutatásait, hogy erősítsen meg bennünket hármassal nagy erejével a szabadság, a magyarság és a haladás gondolatában. Amikor hazatért, a sirja

lett a zarándoklőhelyünk és ő onnan is, a magyar föld ölelő mélyéből is izente, izente szakadatlanul, hogy mindnyájunknak, legyen akármilyen a politikai meggyőződésünk, egy uton kell mennünk a szabadság, a magyarság és a lelkek világosságának a szeretetében. Most pedig, hogy beköltözködött a templomba, amelyet az általa nemzetté tett nép hálája és emlékezése emelt neki: tegyen fogadalmat mindenki, hogy elvándorol a feltámadott Kossuth Lajoshoz, erőt kérni tőle. Mert ő mindnyájunké. Ahogyan Napoleon holtan is hazatért Szent Ilonáról, úgy tért ő is haza. És ahogyan Napoleon szarkofágja zarándoklőhelye minden francziának, bármilyen hitét vallja is nemzete boldogulásának, úgy lesz bucsujáróhelye minden magyarnak Kossuth Lajos temploma. Mert, újra érezzük, ő mindnyájunké.

Áll a templom, feltámadt Kossuth Lajos. Bibort öltött a gyász, tölgyfalombot hajtott a czipruság, diadalénekké harsant fel a gyászzsologsma. Feltámadt Kossuth Lajos és a nemzet leborul az ő nagysága előtt.

Violino Solo.

A mult csöndjéből kél és száll felém
Hangfogós, lágy, bús, mély hegedű-ének...

Ódon szobámban ült velünk az alkony,
Barna huga a fekete nyáréjnek.
Tárt ablakon sötétség folyt be, néztem,
Mint tolják fel borus fejük merészen
Sokkéményű, palás, vén háztetők.
Az utca mély, se sóhaja, se szója,
Pihent a csöndnek feneketlen tója,
S hallgatva ültünk a nagy csönd előtt.
S a háztetőkön át, az árnyba veszve,
Megsejtettem a Szajná, arra, messze,
Simán futó bánatos habjait,
Kanyargó tükrét, zömök hidjait,
Ódon kőhidjait.

Éj volt már bent, és én az asszonyt néztem,
Sötét ruhája összefolyt egészen
A sötétséggel, csak az arcát láttam,
— Elefántcsont az éj ébenfájában. —
S lejjebb, a keblén, mint lázbeteg csókja,
Égett egy véres, beteges-piros rózsza.

Engem gyötört a láz, tánczolt a vérem.

S a csend egyszerre általrezgett mélyen:
Messze, az éjben tisztán hallani,
Zongora mellett dalolt valaki.
A hang úgy szökött fel tömören, telten,
Mint a szökökut felszökő sugára,
Szállt tisztán, bátran, láztól nem gyötörve.
Aztán ezer zongorahangra törve
Cseppenként hullt vissza a csend tavába.

S mint a Szajná, tul háztetőkön s árnyon,
Megsejtettem tul e szomorúságon

Halk kacajod, dobogószívű élet!
Láz asy felveté ezer képed,
S szivemben bent, jajgatva, tépve, marva,
Felzugott a vágyak nagy zivatarja,
S gondoltam: „Most az ablakok kigyulnak,
Aranyrózsákként óh hogy kivirulnak!
Hogy szállnak fel az éjben a dalok!
S itt is: éj, csend, sötét magány varázsa,
Illat száll s ég a rózsza vérparázsa,
S az asszony szép, és én, én meghalok!”

Rég volt. A multból lassan szál felém,
Mint hangfogós, lágy, mély hegedű-ének...

Az az asszony meghalt még akkor éjjel,
És én, én élek!

Sötét ruhája összezsapzott rajta,
A rózsza lángját kioltá a Szajna,
Kanyargó tükrén nesztelen haladt,
Sötétboltu zömök hidak alatt,
Haladt, haladt...

De engem fehér taraju habjain
A zengő élet ragadott tova,
Elmaradt messze láz s ódon szoba,
S daloló éjbe vesznek napjaim.
Nekem ablakok égnék, zengnek órák,
Piros és sárga lánggal gyulnak rózsák,
Dalok szállnak s száll a dalom velük,
Nekem vidám és véres indulókat
Énekelnek szépszavu hegedük.
Kezek ütnek és simogatnak lágyan,
Nekem van könnyem, mosolyom és vágyam,
Én élek, élek, élek!

S csak néha-néha szál felém a multból
Egy-egy hangfogós, lágy hegedű-ének.

Nagy Zoltán.

Magda visszajön.

Irtá: FARKAS IMRE.

Személyek:

AZ ORVOS. A SEGÉDORVOS. AZ ÖREG. MAGDA. A NAPOLEON.
A POLITIKUS. AZ ÍRÓ. A FELTALÁLÓ. AZ ÁPOLÓ.

Szín: A négyesszámu terem.

A NAPOLEON (*papírcsákóval a fején, összefont karral jár föl s alá a teremben*): Ha elfoglaltam Afrikát, akkor hazamegyek. Hazamegyek és megfojtom a császárnét, meg a grófot. A császárné rongy — és én megfojtom. Csak előbb elfoglalom Afrikát. Örmester! Örmester! Örmester! (*Ordít.*) (*Az ápoló a kényszerzubbonyt mutatja. Napoleon ijedten kussol. Rövid szünet.*)

A FELTALÁLÓ (*apró papírosholmival babrál*): Most mindjárt megvan. Csak még a léget kell cseppfolyóssá tenni. Aztán mehet, mint a hajó a vizen. Nem jön velem, hérczeg?

A NAPOLEON: A gárdisták rosszul mozognak. Nagy a kucsmájuk. A kucsmákat mind a tűzre hányatom és aztán megfojtom a császárnét.

Az ÍRÓ: Trallala — traillala!

Az ÁPOLÓ: Csönd!

Az ÍRÓ: Ne zavarj, állat. Mennyei hangokat hallok. Traillala. (*Az ápoló feléje közeledik, az író a sarokba szalad és ijedten pislog vissza.*)

A FELTALÁLÓ: A szárnyakkal van bajom... A szárnyakkal! A szárnyak megölnek —

Az ÍRÓ: Engem már meg is öltek. Traillala.

A FELTALÁLÓ: A csavarokkal már rendben vagyok. A csavarok jók. De a gáz haragszik a szárnyakra és elszalad tőle.

A POLITIKUS (*felugrik egy székre*): Polgártársak!

Az ÁPOLÓ: Leszállani! (*Lerántja a székről.*)

A POLITIKUS: Nagy, részeg napokat élünk. A vér kiárad az utcára és megbolondulnak az emberek. Uraim, itt segíteni kell. Segíteni, segíteni!

Az ÁPOLÓ: Ne ordítson!

A POLITIKUS: Tömörüljünk. Én Felülről jövök és mindent tudok. Mondhatnám, hogy isten vagyok, de az nem lenne jó, mert az istent mindig szidják. Én több vagyok. Király vagyok. Nekem megsugott mindent egy fehérszakállas öreg ember, aki jó pájtásom.

Az ÖREG (*összegubbaszkodva ül egy sarokban. Nagy, rendetlen, sárgásfehér szakálla van. A szemei szelídek és révetegek. Nagyon halk a hangja*): Magda, Magdaléna...

Az ÍRÓ (*lassan elősöfordál a sarokból és hátulról ráugrik az ápolóra. Az félkézszel elhárítja, erős kézzel megfogja s a zárka felé viszi. Az író ordít*): Kinoznak, kinoznak. Izenkint szedik ki a lelket. Gazok, kutyák, disznók. Atyám, papuskám, ne bánts. Ereszsz el, fattyu! Apám, papuskám... (*Elviszik.*)

(*A főorvos a segédorvossal bejő s megáll az Öreg előtt.*)

A FŐORVOS: Ez az?

A SEGÉDORVOS: Igenis, tanár ur.

A FŐORVOS: Csöndes?

A SEGÉDORVOS: Mind között a legcsöndesebb. Abszolút ártalmatlan. Egy rögeszméje van.

A FŐORVOS: Hogy visszajön a lánya?

A SEGÉDORVOS: Igen.

A FŐORVOS: A lánya itt van és beszélni kíván vele.

A SEGÉDORVOS: Ez érdekes lesz, tanár ur!

A FŐORVOS: Volt már rá eset, hogy az ilyen nagy, hirtelen émoációk... mindenesetre egyedül kell vele hagyni. Lehet?

A SEGÉDORVOS (*legyint a kezével*): Egész bátran. A légynek se tud ez ártani.

A FŐORVOS (*visszafordul*): Itt a séta ideje?

Az ÁPOLÓ: Igenis.

A FŐORVOS: Vigye őket. (*Az ápoló sorakoztatja a betegeket. Morogva engedelmesskednek.*) Az öreg itt marad.

A NAPOLEON: Szük folyosóra visztek, kutyák! Meglát a tömeg azon keresztül is.

A POLITIKUS (*a főorvoshoz hajlik, bizalmasan*): Ez bolond! A tömegnek már rég kiszurták a szemét... (*Kivetik őket.*)

A FŐORVOS: Öreg.

Az ÖREG (*megragadja a kezét*): Láttá a lányomat?

A FŐORVOS: Láttam.

Az ÖREG: Ugy-e, hogy utban van hozzám?

A FŐORVOS: Igen.

Az ÖREG: Tudtam, hogy el fog jönni. El fog jönni, a föld felett járva, mint a szentek. Vagy nem azért hívják-e Magdalénának? Találkozott a Fehér, a Szent Emberrel. Ahogyan az meg van írva. És amikor eljön, odakünn kifakad a virág. És meleg sugarak kergetik el a füstöt. Szép lesz minden. A falak közé szorult levegőben sóhajok és imádságok fognak reszketni. (*A főorvos int a segédjének, aztán csöndesen kilopóznak.*)... Jönni fog fehér ruhában, a föld felett járva, mint a szentek. És az arcán ott fog tüzelni a megváltás csókja. És tiszta lesz, mint a mocsoktalan, karcsu, feltörő, gyöngye lilomvirág...

MAGDA (*beront*): Apám!

Az ÖREG (*pár pillanatig szótlanul mered rá, aztán egyszerre megismeri. Szokatlan, idegenszerű élenkség villan fel a szemeiben. Kitérja a karjait, de ha Magda át nem öleli, lezuhan. Gépiesen ismétli*): Magda, Magda...

MAGDA: Szegény kis öreg, megviselt ez a két esztendő.

Az ÖREG: Itt vagy? (*Végigtapogatja a karjait.*) Te vagy csakugyan? Te... milyen szép vagy, milyen tiszta vagy. Itt járt a Szent Ember, mondta, hogy ártatlan vagy megint.

MAGDA: Tudod, nem volt nyugtom miattad. Szeretek volna látni. Irták, hogy egészen jól vagy már és hogy mindig utánam kívánczol. Mióta úgy a szivedre vetted azt a dolgot...

Az ÖREG: A falak nehezettek ránk. Kitörtél a falak közül. A rétre mentél. A sivatagban vezekeltél. Láttak ottan többen, emberek. Meghasogattad a ruhádat és sebekből vértettél. Te vagy a Megbánás. És a tied az üdvösség.

MAGDA: Milyen furcsán beszélsz, kis öregem. Sokat törhetted a fejedet. Tudtam én, hogy nem jó neked itt. Nem is hagylak itt egy perczig sem. Tudod-e hogy sok pénzem van? Hallod, öreg, jól megy ám a söröm...

Az ÖREG: Nagy, pirosajku nők készítették hatalmukba. Akik a bűn vérpiros ruhájában járnak és fehér virágokat tépnek. Akkor találkozta az Emberrel...

MAGDA: Majd le fogsz szokni szépen erről a szavalásról. Nem is tudom, honnét veszed. Inkább hallgasd meg, micsoda nagyszerű dolgom van nekem. Látod ezt a ruhát? Ezt a lánczot?...

Az ÖREG: Arany?

MAGDA: Ez még semmi. Mi minden van otthon. Nézd a cipőmet. Meg ezt a kalapot. Értünk ám a kopasztáshoz, öregem.

Az ÖREG (*figyelné kezd*): Én fehér ruhában vártalak vissza. Liliomok között.

MAGDA: Eleinte — brrr! Ne is beszéljünk róla. Mikor az az ember ott hagyott...

Az ÖREG: Verje meg az Isten! Tűz égesse testét, emészsze a lelkét!

MAGDA: Mit kiabálsz? Miért haragszol rá? Hogy éppen ő került az utamba? Tudtuk is mi, hogy mit csinálunk. Bolondok voltunk, fiatalok, te meg olyan tutyimutyi bibliafaló voltál, hogy tudtál volna rám vigyázni. Éh, kár volt olyan nagy dolgot csinálni belőle. Jóra fordult minden.

Az ÖREG (*figyelmesen, meredten nézi*): Jóra fordult. Jóra for...

MAGDA: Pétervározt voltam. Tyü, micsoda keletje van ott a mi leányainknak. Van is belőle egy rakás. Először, — hát bizony — tudod, az éhes ember nem válogatós.

Az ÖREG: Akkor mentél ki a pusztába?

MAGDA: Pusztába?

Az ÖREG: Hát nem a pusztában találkozta a Szent Emberrel?

MAGDA: Miféle pusztáról beszélsz te itt össze-vissza?

Az ÖREG: Emlékezz csak, emlékezz. Fehér ruhában jár és két singnyire a föld felett... aki arczodra lehelte a Megváltás csókját.

MAGDA: Nincs ilyen ember arrafelé, kis öreg! Hajh, de komiszak voltaképpen az emberek. Könnyebben esik nekik, ha bökhethnek egyet az ujjukkal a formás asszonyon. Arra meg éppen, na! Mintha állatszeliidítő volna az ember. Ha nem vigyázok, tönkre tesznek... Kutya, vad legények azok a muszkák. A pénzen is ülnek. De én sokat elszedtem ám tőlük.

Az ÖREG: Nem találkozta vele?... Hát ugy jöttél vissza?...

MAGDA: Azok a korcsmák ott a tengerparton, meg a sikátorokban... ha ott szavalnál, öreg, alaposan elagya-bugyálnának. Ott a szónokokkal hamar elbánnak. Egy-kettő.

Az ÖREG (*lopva, értelmes nézéssel véges-végig nézi a lányt*).

MAGDA: No hát — ott látott meg valami tisztfele. Derék ember volt, nagy, magas. Ekkora ni. De ha ivott, az Isten verje meg, akkor komiszabb volt a zsákhordónál. Eltörte egyszer az egyik ujjamat. Pedig szeretett. Sokszor ugy feküdt a lábaimnál és bögött a nagy szerelemtől. Alig vártam, hogy otthagyhassam. Azután finomabb jött. Csakhogy az meg beteg volt. Sokat kellett neki hizelegni, mert rémitően féltékeny volt. Az egész világra! Ha az

utczán valaki megbámult, már oda volt. Gyenge legény volt, szegény. Hálom, el is pusztult. Én már akkor nem voltam nála.

Az ÖREG: És vissza... mint-jöttél vissza?

MAGDA: Azért jöttem vissza, tudod, mégis az apám vagy. Sajnálak, mert miattam kerültél ide. Habár egész jó dolgod volt, ugy-e? Jó kosztod volt, mi? Ezek kutyák, nagy pénzeket vágnak zsebre. Mondták, hogy már nincs semmi bajod, elviszlek innét. Nagyobb lakást veszek ki, pénz van, mint a polyva. Sokáig eltart. Aztán majd szerzek megint. Jó lesz?

Az ÖREG: A bűn piros virágai közt jött vissza és nem a liliomok között...

MAGDA: De erről az utálatos szavalásról vagy miről szokj le. Ezt nem szenvedhetem. Nem vagy te pap, hogy mindig prédikálj. Lesz jó kosztod, meleg szobád, csak ne papolj, mert azt utálom.

Az ÖREG: Megtépott ruhában vártam vissza. És láncz van a nyakán. (*Megfogja, nézegeti*.) Vert arany, szép láncz, kis galambom, gyönyörű, vékony, mint a kigyó...

MAGDA: Jó, jó. Ereszd el.

Az ÖREG: Hajlik, mint a vessző. Csillog, mint a sugár. Hogy csillog, ni hogy csillog... Látod? (*Hirtelen, ügyes mozdulattal a lány nyaka köré csavarja a lánczot. Az rémesen sikolt, de a sikolya hörgésbe ful el. Az ápoló berohan és elrántja az öreget. Már későn.*)

A NAPOLEON (*megáll az ajtóban s összeronja a karjait*): Megöltem a császárnét. Czéda volt, rongy volt.

(Függöny.)

Toll és tőr.

— nov. 26.

A KÖNYVVÁSÁRLÓK BIZALMA. Egy szegedi előfizetőnkől a következő levelet kaptuk: »Igen tisztelt Szerkesztő ur! Budapesten a Mikszáth-jubileum előkészületeinél tartanak, de a vidéket már ellepték a fővárosi könyvkereskedők ügynökei, akik elviselhetetlen tolakodással kínálják a Mikszáth-jubileumra készült jubiláris és nemzeti kiadványokat. A könyvgynököknél szerzett tapasztalás óvatoossá tesz minket vidékieket, mert több esetből tudjuk, hogy az ilyen jubileumos kiadványokon rendszerint csak a könyvkiadók és könyvgynökök gazdagodnak meg, míg magának az írónak nem jut egyéb a nagy ünnepi felbuzdulásból, mint a dicsőség olcsó tömjénfüstje. Az óvatosságunkat ezuttal még szükségesebbé teszi az a körülmény, hogy több helyről ostromolnak és többféle kiadvánnyal ébresztgetik vásárló kedvünket. De minél nagyobb az ostrom és minél inkább szaporodnak a jubileumra készült kiadványok, annál inkább nő a mi bizalmatlanságunk is. A tájékozatlan ember természetesen bizalmatlan s egyre azon töpreng, hogy melyik hát az a kiadvány, mely a jubiláló Mikszáthnak, nem pedig a jubileumra spekuláló könyvkiadónak hoz valamelyes hasznot. Szerkesztő ur szíves válaszát várva, maradtam stb.«

Ez a levél érdekes dokumentum annak, hogy mennyit szenved az író és az irodalom a könyvkiadásnak és a könyvterjesztésnek attól a rendszerétől, mely ujabbán nálunk meghonosodott. A közönség elvesztette bizalmát és információit kér, mielőtt könyvvásárlásra elhatározná magát.

Mi fájeleztassuk, mi öntsünk belé bizalmat, mi mondjuk meg neki, hogy ki az a vállalkozó, aki bizalomra érdemes. Magunk is nem egyszer csalódtunk s ha most azt kívánják tőlünk, hogy nevezzünk meg egy korrekt könyvkiadót, jogos malicziával azt felelhetnénk, hogy muszáj-e ennek a korrekt embernek éppen könyvkiadónak lenni? De hát nem lehet az irodalom érdeke, hogy a könyvkiadók hitele még erősebben kompromittáltassék, mint ahogyan azt a kiadók már maguk kompromittálták. A kérdést meghagyjuk hát kérdésnek, mert nehezünkre esik választani és felelni. Az utbaigazításunk csak az lehet, hogy tessék ezután is tartózkodón viselkedni s bevárni, míg egy-egy könyvkereskedő jó híre eljut Budapestről a vidékre. Ez ugyan kissé soká tarthat, mert a magyar könyvkiadók jó híre megtépzott szárnyakon jár, de a dolog végre sem önöknek sürgős, hanem a könyvkiadóknak.

AZ INTIMUS. A holtak nem védekezhetnek. Türelemmel kell viselniök, hogy itt-ott hozzájuk dörgölőznék s meghitt barátaikká avatják magukat az emberek. Szilágyi Dezső még ma se pihenhetne nyugodtan sirjában, ha el kellene magától hessegetni azokat, akik halála után azzal kérkedtek, hogy bizalmasai voltak. A Gyulai Pál barátai is napról-napra szaporodnak. Az öreg ur világélétében mindig azzal pózolt, hogy magányos ember s nincsenek barátai. Az élők most ráczáfolnak, még pedig elég kiméletlenül, mert olyanok öltik magukra a baráti álarcot, hogy Gyulai Pál megdöbbenne, ha a barátokról önmagára következtetne. Mert hiszen ősi közmondás: mond meg, kik a barátaid és én megmondom, hogy ki vagy te. Azonban a helyzet Gyulai Pálra talán még sem oly veszedelmes, amilyennek az intimusai mutatják. Mert ez az intimitás korántsem volt oly mély és benső, amilyennek a hivalkodó intimusok elhiteni szeretnék. Hogy milyen volt hát mégis ez a barátság? Nem kérdésből, csak a történelmi igazság iránt való szeretetből mondjuk, hogy ott állottunk abban a történelmi pillanatban Gyulai Pál mellett, amikor azt a végzetes bizalmaskodást elkövette, hogy megszólított egy fiatal író:

— Mondja, kedves báró ur, hol stoppoltatja ön a harisnyáit?

Bizalmaskodásnak biz ez édes kevés, irodalmi eseménynek pedig szintén nem sok. De boldogok a szerények, akik ennyivel is beérik.

NÉMET KÖZÉPSZERŰSÉGEK INVÁZIÓJA. Charles Müller ur német ember, tehát néhanapján egész különös kulturszükségletei vannak. És Charles Müller ur már annyira megtollasodott nálunk, hogy ki is elégitheti a maga külön kulturszükségleteit. Amikor a kulturszomjuság felébred benne, Budapestre rendeli a német szellem egy pár képviselőjét és felszavaltat magának annyi német verset, hogy minden érzékű ember megcsömörlik tőle. Minap Kainz urra szottyant kedve Charles Müller urnak, tehát idefűttenette Kainzot. A szomjusága azonban nem csillapodott le ettől. Idevárja még Halbe, Roda Roda, Bahr és Wedekind urakat. Nem vagyunk tulzott sovíniszták, se ultranacionalisták. Szívesen látunk magunk közt minden kiváló szellemet, ha filléreinkért utat és szépet ad cserébe. De az a német invázió, melyet Charles Müller ur, mint a Lyra tulajdonosa rendez a saját mulattatására, a szürke középszerűségnek teremti otthont a magyar fővárosban. Charles Müller ur értelmi nivójának talán ez a középszerűség látszik a legmagosabbnak. De hát nem merő kórikum, hogy Budapesten csak azért szállíttassék le az előkelő szellem és a jó izlés mértéke, mert a Lyra és Charles Müller ur nem látanak tul a maguk szellemi nivóján? A középszerű-

sítés rendszeres akcióját látjuk az idegenek idecsődítésében. Charles Müller szelleme lebegett már az Opera legutóbbi előadásai fölött is. Idegen művésznőket hallottunk ott, akiket egy pár előkelő jóbaráton és Charles Müller uron kívül nem protezsált senki, még a saját hangjuk sem. És ezeket a lejátszott hangú énekesnőket elsőrangúknak akarták elfogadtatni a fővárossal csak azért, hogy a magyar művésznők értékét leszállítsák s fizetési igényüket megszorítsák. Ez Charles Müller ur hivatása a művészetben s a jelek mutatják, hogy Charles Müller urnak megnőtt a szakálla, mert ezt a hivatást az imprezárió ur az irodalomra is szeretné kiterjeszteni. Leszállítani az értékeket és leszállítani mindenfelé a nivókat egész odáig, amíg a magyar szellemi kultúra csak olyan kicsinynek látszanék, amilyen Charles Müller ur. Ismételjük, nem a német szótól, de a szürke középszerűségtől féltjük Budapestet. Tessenek hát résen lenni, hogy a szakállak a földig ne nőjjenek.

GYULAI ÉS AZ AKADÉMIA. Tetszett olvasni? Gyulai Pál kétezer koronát hagyott a magyar kultúra legfőbb istapolójának: az Akadémiának. Ebben mi az utolsó dévaj gunyolódását látjuk. Gyulai évtizedek óta oszlopos tagja volt a kitűnő intézetnek, évtizedek óta szerkesztette az Akadémia hivatalos lapját és évtizedek óta összeforrt egymással a kettő: Gyulai és az Akadémia. Annyira egyek voltak, mint a jó házastársak, akik alaposan kiismerték, megértették egymást; titka az egyiknek nem lehet a másika előtt. Gyulai is kiismerte az Akadémiát s bár tetemes vagyont hagyott hátra, ebből a nagy vagyonból mindössze kétezer koronát — kis borraalót — juttatott örökségül annak a kulturintézetnek, amelynek oldalán az életét lemorzsolta. Többre nem becsülte. Nem az életét, amelyet szeretett, hanem az Akadémiát, amelyet közelről ismert. S ebből a szűköcske örökségből tetszik ki, hogy Gyulai mennyire taksálta a magyar halhatatlanság házáat, mennyire a tagjainak munkáját... Kétezer koronára. Többet nem mert bizni rájuk...

KREMATORIUM.

Krematóriumot csinál
A főváros tanácsa,
Igy lesz belőlünk egykoron
Hamuba sült pogácsa,
Hamuba sült pogácsa.

Ha meghalok, ha meghalok
És alszom mint a bunda,
Kikisérnék majd engemet
A krematóriumba,
A krematóriumba.

És átvesz ott a könyvelő
Mindkét szemében könynyel
És keresetlen szavakkal
A főkönyvben elkönyvel,
A főkönyvben elkönyvel.

És iktat majd az iktató,
Hogy átvett engem tényleg
S egy rövid gyászbeszéddel át-
nyújt a tűzilegénynek,
nyújt a tűzi legénynek.

Tűzilegény markába köp
S alá fűt drága szénnel

És addig fűt keservesen,
Amig elégek én, el,
Amig elégek én, el.

Kis angyalom, kis angyalom
Tudom, hogy sirni fogsz ott —
Sirom fölé ültess egy szál
Salgótarjáni kokszot,
Salgótarjáni kokszot.

DE SZERETNÉK

díjat nyerni,
Banketeken
Pezsgőt nyelni,
Kiadót is
Százat lelteni,
A Royalban
Énekelni —
Kinevetett,
Még siratott,
Meg nem értett
Költő lenni!

Puck.

Krónika II.

A maláriáért.

— nov. 26.

El kell szégyelnem magamat, ha szomorú bölcselkedéseim során végignézek. Pökhendi farizeusnak látom magamat, aki azzal farizeuskodik, milyen kivételes lélek vagy te, hogy a piszokban halászol s minden nagy gazságban felfedezed a kicsi értelmet, melylyel azután mentegeted a nagy gazságot! Elzárkózva az emberektől, távol az élettől mi szüremlik át hozzám? Az, ami a rostán keresztülszűrődhetik: a kicsiség. Ezért vagyok nagyobb mindennél, ahogy minden ember nagyobb annál a falatnál, melyet lenyelhet. Kicsi asszonyok fontoskodó jajgatása nagnak érzett tragédiákon. Apró gazemberek apró stiklijeiben felfedezem az ok és okozat összefüggését, gondolatlan tömegekben megismerem a hajtóáramlatot, melynek engedni muszáj, akár jószág, akár rosszóság lakozik benne. Mindent megérteni s így semmin sem felháborodni — ez volna a bölcsesség magaslata, mely egy beteg kutyát sem állíthat talpra.

A malária-doktor tolta elémbe a kérdést: csakugyan csupa megbocsátani valót produkál az élet? Nincs semmi, ami nem szorul bocsánatra, ami a kritikus és kételkedő elme előtt olyan nagy, hogy meg sem érte, leborul előtte? Talán mégis van egy másik élet is, melyet nem is ismerek, mert nem nézem, mert a rostán keresztül nem jut hozzám s ez az élet talán nagyobb, mint az általános s meglehet, talán általánosabb, mint az, melyet annak vélek, mivel csakis vele találkozom, ahogy ha végigmegyek a városon, csupa keresztényt és zsidót látok, holott mégis bizonyos, hogy sokkal több buddhista él a föld hátán, mint e két vallás hiveinek a háromszorosa.

Ime egy félszeg porszem-ember, egy szegény ördög, egy félbenmaradt orvosnövendék. Bankót hamisít s egy öreg trafikos kisasszony, amelyet minden második trafikban találhatsz, beáll orgazdjának. Bankóhamisító, öreg lány kitartottja — aztán megindul a vizsgálat, megtartják a tárgyalást s a szegény bankóhamisító orvosnövendék félelmetesen megnő a világ hőroszává. Nincs rajta mit megbocsátani, a közönséges elnéző filozófia nem talál rajta megértenivalót, nem is lehet megérteni. Ez a nagyság! Az ember megérti a gyarlóságot, de örök rejtelem marad előtte a tökéletesség.

A szegény ördög a maláriáért hamisított bankót. Könnyebb lett volna neki a maláriából szerezni bankókat, ő rája költötte. Nem volt ennivalója, télvíz idején nem volt még nyári kabátja sem, cipőjébe becsurgott a práterbeli lápvíz s ő nem kenyeret akart, nem meleg ágyat kívánt, hanem Bécs városát meg akarta szabadítani a maláriától. Az önfeláldozás pénzbe kerül — tehát bankót hamisított.

Ki hinné, hogy manapság ilyen emberek vannak? Közöttünk, mindennaposak között lent a proletármélységben azzal a tudattal, hogy onnan sohasem kerülnek magasabbra? Akiknek a célja nem is törekszik ki az alacsonyságból — ott, ahol van, nagy tud lenni és nagyot tud akarni, anélkül hogy a siker egyszerűsmind karriért jelentene.

Mert ugy tessenék ám megérteni ezt a fiatal embert, hogy nem a tudomány nagyravágyása ösztökelte. Ha eléri, amire törekszik, mégis csak ott ragad a sötét külvárosi trafikban az öreg, csunya trafikos-kisasszony mellett. Más az, ha a nagyratörő elme egy korszakos problémára veti magát. A tudományos siker sikere lesz az embernek, akit magával ragad a magasságba. Aki ma megtalálja a tüdővész gyógyítását, gazdaggá és halhatatlanná teszi magát. A kis Hoschek odafönt nem ilyenekre vágyott. Amit kutatott, nem újság. A maláriát szunyogok okozzák, a szunyogokat mocsaras vidékek táplálják. Róma környéke mocsarakba fulad és ott örökös a malária, mely egész területeket a Campagnán lakatlanná tesz. Itt tehát tudományos babér nem igen terem. A szegény fiu éppen csak azt kutatta és akarta kimutatni, hogy szülővárosa, az abszolút egészségesnek vélelmezett Bécs, épp oly poshadó vízeztől van inficizálva, mint a Campagna. Ennek járt utána rémületes önfeláldozással, fanatikus akarással. Csak ki akarta mutatni, hogy Bécsnek van malária-fészke s ha ez sikerül, akkor a hatóság irtsa ki ezt a fészket szállításokkal, feltöltésekkel.

Ez a cél nem tesz halhatatlanná, nem jelent sikert, nem hoz gazdagságot, nem alapít karriért. Ez mindössze Bécs szegény embereit, akik a malária fészke körül tanyáznak, óvja meg a mocsárláztól. Ha ez sikerül, a szegény fiu továbbra is koplalhat és vívódhatik a rigorozummal, melynek számára tudománya talán van, de pénze továbbra sem lesz. És ezért hamisít valaki bankót!

Ezt a három szál ötvenkoronás hamisítványt be kellene vinni s elhelyezni a bécsi muzeumban jelentő-

séges ereklýeképp. A bécsiek büszkék lehetnek arra, hogy ilyesmi velük, köztük és értük esett meg. Ez több, mint győzelmes kutatás, északi sark, repülés és alkimia. A fajnak diadala ez, hogy ilyen példányt sikerült magából kiválasztania. S különös, — ha festett dámákért, mulatnivágyásért, elzüllottségből vetemedett volna erre, élete vizsgálatából ki lehetné deríteni az engesztelő magyarázatot: nem tehet róla, másképp nem fejlődhetett. De mikor ilyen emberfeletti nemes motívumokkal találkozom, a mult ismerete nem ad semmiféle magyarázatot. Itt tudomásul kell venni, ámulva tisztelni s legfőlebb rágódni a sejtelmén: a kutatás, mely mindig emberi gyarlóságokat vizsgál és ment, épp oly kevésbé ismeri az embert, mint az orvostudomány, amely mindig csak a beteg embereket vizsgálja. Talán megérjük még, hogy az emberiség ráakad a maga mivoltának igazi alakjára és velejére, a tökéletes emberre, az emberi emberre s akkor többé nem megbocsátani, hanem bámulni fog önmagán, hogy milyen nemes fajnak leszármazottja ő.

Kóbor Tamás.

Zsuzsa naplója.

Írta: EÖRSY TÓTH JULIA.

(5)

Május 20.

Az anyám itt van és a munkámat akarja látni.
— Igaz... hisz azért jöttem ide, hogy dolgozzam — ötlött az eszembe és csak keresni kezdtem az írástomat.

— Nem tudom, hol van. Csodálatos — de igazán nem tudom.

— Tehát titkolózik a kis leányom. Így is jól van. Akkor fogod elolvasni, ha készen lesz?... Ámbár most kíváncsibb vagyok.

Nem találtam egy szót, amit felelhetnék.

— Te, talán elhiagytad valahol? Nem emlékszel? — szól újra és föltrezzent a hangjával az anyám.

— Nem... de igen... már tudom, hol van. — És rémülten összerázkódva gondoltam a Fauszt hangjára, amint mosolyogva parancsolta a szemével, hogy a hösnöm, büszke Lórá, kérők helyett a szerelmesét várja, azt csábítja maga felé, annak öltözzön, annak írjon.

Írnom kell neki, érzem. Máshogyan is kellene írnom, nemcsak a kézirat miatt. Legyen világosság...

Május 21.

Fauszt!

Most olyan perc van, mikor nem elkérni kellene azt a csomó írást, hanem összetépvé bele kellene dobni valami kazánba, ahol örökös nagy tűz van, — olyan tűz, ami nemcsak a papírt hamvasztja el, hanem a lelket is, a sarokban lappangó titkos értelmezéseket — utána kellene dobni a rövid, pár soros leveleit mind, s az emlékeket, a rosszakat, nyomorultakat is. Aztán meg kellene halni észrevétlenül, emóciók nélkül, valami gyorsan ható indiai virágméreggel, hogy ne találjon meg többet a boldogság, a sirás, — nagy, csodálatos munkák se szülessenek, vajdó gondolatok ne találja-

nak gyönyörű alakot és né — ne jöjjön több csók, se olyan, amilyent várok, se olyan, amilyent várnak.

Ha még egyszer megtörténne, hogy látnánk egymást az életben (amit nem akarok hinni), akkor nézzen rá erősen az ajkamra és vegye észre, amit már az egész világ kiált felém, — hogy nem rózsaszín többé, nem édes, érintetlen vonal, — hanem olyan, amire bűnös, rossz férfiak tapadt vétkez vágyakozásban és letörülte róla a szent, kérkedő érintetlenséget.

Fauszt... ha maga abban a pillanatban, mikor orozva tört az ajkam ellen... mondom, ha abban a pillanatban nem halt meg... akkor talán örökké fog élni.

Szeretném a világba kiáltani, hogy a férfinak, aki tisztaszivű leány ajkát először csókolja meg, és ezzel a csókkal nem jegyzi el magának, — annak a férfinak meg kell halni.

Beletemetem az arczom illatos, fehér akáczfavirágba és úgy hajtom a nehézillatu párnámra a fejem, hogy nem fogom talán soha fölemelni... Meg fogok halni, Fauszt...

Azt érzem, hogy maga rossz ember, Fauszt, a vesztet akarja, — kifosztja a lelkemet, az ajkamat, aztán rám mosolyog gonoszul, hosszan, akaratosan — és én akkor megesküszöm magamban, hogy utálom, összerázkódok... maga rámnéz a melegfényű, rossz barna szemével, — mire én lehunyom az enyémét és megindulok... maga felé... hogy... a vállára hajtsam a fejem.

Mit akar velem, Fauszt?

Mért hívott oda a keskeny, titkoktól nehéz levegőjű irodába, ahol alattomosan, belülről csukódik az ajtó... és egyszer egy asszony, egyszer más után hajlik be csöndesen... nesztelenül. Mért vitt oda engem, ahol más nők lépte nyomától ment át törtebb bordóba a lángpirosan nyíló szőnyegvirág? ... Sok asszony, könnyelmű, vidám asszony haja illatától mámoros levegőbe mért kellett még az én szegény, leányos hajkoszorú illata is?

Mit akart a törékeny derekammal, Fauszt, hogy örökre magához ölelte, és nem engedett az utamra, mikor igazi, heves, siró szemrehányásokat mondtam... ott.

Akarom tudni: mért hajtotta rabigába a lelkemet. Akarom tudni: mért kell nekem azt írni, amit maga parancsol... és mért tudom én azt úgy megírni, mint senki... senki más?

... Sárga sarló jár az égi mezőn, — sárga sarló pengéje nem tudja, mit kaszáljat...

Elküldöm hát az én szegény, gyámoltalan kis első leveletem, hogy mondjon el mindent, amit tud... azért küldöm, hogy temesse bele az arcát és határozza el csöndes, rendületlen férfiszóval, hogy soha, soha nem akar látni engem... nem fonja a derekam körül a karját és nem hajol az én szegény, reszkető, halvány-rózsaszínre fakult ajkamhoz gonosz, bűnös, nagy vágyakozással...

Kleopátra tüzes ajka után... mit jelenthetek én?... Nagy, mámoros órák emléke után, magas, forró asszonyok visszajáró alakja után minek kell még... elaltatónak, álombaringatónak... simogatónak... az én fehér árnyékom?...

A hideg, fázós lelkembe suhannak a szavai égő zászlóként... és most is gyujtani valót keresnek. Nem lehet, Fauszt... és nem akarom, hogy legyen. A leveleim vesse be valami járatlan mélységbe, s a kéziratom küldje vissza... de egyetlen sor írás nélkül.

Mosolygó arczczal szeretnék meghalni, fehér lélekkel, úgy, mint az anyám. Hát ne jöjjön, ne írjon, dobja el azt a pár szál együtt szedett virágot, aztán hunyja

A Kossuth-mauzóleum.

be a szemét és ne engedje a lelkét sirni. Akarom, hogy sohase gondoljon többé rám, Fauszt.

Május 22.

Föladtam tegnap azt a levelet, és jöttem vissza, a leeresztett függönyös szobák, a komor arczu hegy, s a magambatemetett, titkos szomorúságok felé. Már csak egy perc volt és el akart nyelni a rabtartó, aczél-sarkos kapu, mikor valaki gyöngén, könnyörögve szorította át a kezem.

Fauszt volt.

— Az Isten nevében — mondta csöndesen és a szemével kereste a szememet. — A kiengesztelődés nevében, Glória...

Mereven álltam.

— Hát nem fogadja el a kezemet? Nem? Mondja, Glória, olyan nagy a vétke annak, aki szeret?

Egyenesen, mindent átrepülve, a hegyre néztem, amelyen már ezüstbe gomolygott, de mégse tudott eloszlni a köd. Már átlátszó testü, lomha ködmadarak szálltak hosszú rajban a folyam felett, de a hegy feje mégis fehér bársonykendőben volt.

Valahogy mégis hozzáemeltem a fejem.

— Olyan nagy a vétke, akit szeretnek...

— Annak?... Dehogy, kis virágom. Az néma! Az magába fojtja a lelkét és hallgat! Hallgatja azt a másikat... És talán el nem sirt könyek özönében duskál... de ez a szenvedés... azt hiszem, neki jobb, mint lenne az öröm!... Akit szeretnek: az minden percet százszor él...

Már elhallgatott, de a szava még ott kuszálta az érzéseket a szívemben.

— Csak engem valaki szeretne — sóhajtotta felém örökre lemondott, nagy kétségbeeséssel.

Ebben a perczen elvesztettem a hatalmam a szívem felett. Parancsoltam, hogy minden érzést ridegen bezárjon, s az én puha, jó, engedelmes szívem vadul visszadobogott, és sebes folyásban kergette az

ajkamba a vért és azt mondta ezzel a Fauszt szavára: hiszen én szeretlek... én... sze-ret-lek...

— Hát ne haragudjék, Glória... ne... hiszen a lelkében, most, ebben a perczen, én érzem, hogy úgy sincs harag...

— Nem, — mondtam csöndesen — nem harag-szom. Csak valami fáj...

— Az élet az, Glória. Mindenkit arczulcsap az, épp amikor légvárakat emel. Belekaczag a rette-gésünkbe. Belesir az üdvösséges lázunkba. Kis lányom, — tette hozzá hosszú, keserves szünet után — neked is az fáj, ami nekem...

Mélyen lehajtottam a fejem.

— Most már vége van. És ne maradjon utána se emlék. Ön most elmegy, keletre és itt hagy, min-dent, boldogtalanságnak...

— Tehát így határozott. Meg kell előtte hajtanom magam. És milyen sorsot szán a kéziratnak?

— El fogja juttatni hozzám.

— Ahogy parancsolja. — S nyugtalanul, idegesen emelte a homlokához a kezét.

Megmozdult bennem valami homályos, mentőgon-dolatot kereső ösztön. A téma engem nagyon bántott. A pár hét alatt, amíg foglalkoztam vele, szinte az életem fontos mozzanatává, második énemmé lett. Szerettem és nagy kedvteléssel rajzolgattam magamban, Flóra, a kifogástalan leány jellemét, aki majd elmegy azzal a férfival, akit szeret s aki szerette... és felesége lesz, egyház és törvény nélkül, egyedül az Isten előtt... Most megborzonegatott a gondolat, hogy az én büszke, szép, szenvedélyes lelkü embereim a más szülöttei lesznek.

— Talán nem kellene azért az irodalmi szövetség-ünket megszakítani — kezdte alázatosan Fauszt. — Az az eszme magának teremtdött. A képességei egye-nesen arra vannak predesztinálva, hogy azokat a tiszta-eszü, modern, szenvedélyes lelkü embereket érvénye-sítse.

Becsuktam a szemem, hogy ne lássa meg Fauszt a tüzes ragyogását.

— Erőltesse meg az eszét egy perczre, Glória. Legyen okos. Ne hagyja másnak ezt a témát, s ezzel a sikert. En... — szólt lágyan, bugva — én keresek egy másik író, aki megcsinálja majd csak valahogy. De Glória...

Nem fejezhette be, mert daczosan közbevágtam.

— Nem akarom. A gyötrődés és a munka már az enyém volt. Minden expozicionális dolog készen van és a drámai akció kifejezését másra hagyjam? Hogy az én szilaj, erős indulattól lángoló, nagy jeleneteimet valaki vértelen, gyöngé kezekbe szorítsa?... Nem!

Hirtelen megráztam a fejem és konokul szembe akartam nézni a hegygyel.

— Hát ítélj el, amiért nagyobb bennem a diadal utáni vágy, mint a leány félénk, jelentéktelen, gyanakodó visszahuzódása! Hát mondd meg a homályos köd-arczoddal, hogy rossz vagyok!

A hegy szeliden, naptól aranyosan rám mosolygott és boldogan türte a homlokán az égből ereszkedett szírvárvány-ivet.

Előbb még rettegvé vártam az ítéletét és most a verőfényes, békés arcza türelmetlenné tett.

— Ah — tehát a hegynek sincsenek állandó gon-dolatai — gunyolódtam magamban és elfordultam, arra, ahol egy feltűnő elegáns, vöröshaju, villogó szemű asszony jött vagy három-négy férfikísérővel.

Fauszt közömbösen megvárta, míg mellénk érnek és nyugodtan megemelte a kalapját.

— Ki ez a szép asszony? — kérdeztem Fausztot, s hosszan, vizsgálódva néztem utána.

— A feleségem, meg... a többiek... — tette hozzá rezignáltan. Hátatfordított az utnak, amerre eltűntek és engem nézett mély, fanatikus, egzaltáltan lobogó szemmel.

Keserűen összeharaptam a számat és azt mondtam a szívemnek: csend!

Május 27.

Fausztnál voltam. A most fordított munkáját lapozgattam, mikor valami ismeretlen, idegen sejtés, félelem jött a szívemre. Fölrezzentem és sietve ledobtam az angol drámát. Apró cipők kopogását éreztem a levegőben és valami idegen, talán ellenséges érzés futott át rajtam.

Fauszt nem sejtett semmit.

Egy bájos, formás szürke felhő ereszkedett közénk. A keztyűje, a ruhája, a fátyola, — mindene szürke volt, sőt az arcza, a szeme is szürkébe hajlott.

Fauszt közelebb vonta énhozzám, a vállig kivágott feketeruhás lányhoz az állig begombolt szürke felhőt. Ő távol maradt, nézett bennünket szó nélkül, gunyosan, s csak mikor föllibbent a szürke, azsuros szélű fátyol — csak akkor lépett közénk.

Látszólag simán fonódott egybe egy gyűrűtlen, s egy sárgakarikás kéz. Müvelt, fehér és titoktartó volt mindakettő, — csak hogy a sárgakarikás már néma volt, a másik még ijedten elsikoltotta magát.

Alkonyat volt, körül foltokba tört lila éggel, az ablakon át futórózsák illata jött, s a szép kis szürkefátyolos nő csiripelni kezdett.

Fauszt néha kísért egy-egy mély szóval, de azt hiszem, csak a hangulat kedvéért. Különben pedig bámult ránk, a férfi és az író mindig új, szokatlan helyzeteket kereső, falánk szemével.

Nékem, úgy éreztem, hallgatnom kell, mert az én hangom nem ez a kedves, lágy, gondolatlan csiripelés... Az melynél bongan bele ennek a kis szürke madárnak a csicsérgésébe.

Künn már lobogva gyuladt ki egy-egy gázláng. Fauszt is kinyújtotta a kezét és világosságot teremtett. A fényben most megláttam, hogy a lekötött kalap alól két vágyra éhes szem csillan ki, és tisztán, holtbizonyosan állt előttem, hogy ez a puhaszívű, éles, de mindamellett egészen okos kis madár már nagyon sokszor repült a Fauszt ölébe és az elfáradt, sárga kis csőrét esténként a Fauszt kabátján pihentette meg...

A szívemben nem égtek nagy, fájdalmas érzelmek, mikor erre a két emberre egyszerre gondoltam, csak olyan lágy, tompa megalázkodásféle vett erőt rajtam. Hogy én, a szép, tiszta, erős lelkemmel ez után következem?...

Fázva rándult meg a két födetlen vállam, kényelmetlennek, bántónak találtam ezt az érzést. Fauszt gyaníthatta, mi bánt, mert halkabbra fogta a társalgást a kis szürke felhővel, s mind gyakrabban tekintett lopva felém.

Közbe egészen este lett. A szomszéd kertek alatt hosszúra nyulott kék árnyékok jártak, karcsu, magas liliomszáraz hajladoztak egymás felé — és én, keresztül nézve ezen a két, egymástól mindjobban idegenedő emberen — magasra emeltem a fejem; szegénynek, kincstelennek találtam ezt az elmuló szerelmet, ami itt vonaglott ennek a két embernek a lelkében.

... Én nagy folyam vagyok, én nagy tüzet várok... gondoltam keményen, akaratosan, és elnéztem messze a házak fölött, a csillagokig...

A szürke hölgy az arczára huzta a fátyolát, beta-

karta keztyűjével a sárga karikagyűrűt, és a kis cipők lassan elkopogtak a mozaikkoczkán.

Fauszt megérzett valamit, mert odajött hozzám, fölemelte és az arczához vonta a kezem.

Nem féltem és nem nyugtalankodtam, de azért egy fényes, meleg könnycsepp reszketve futott le a ruhámon az angol drámára.

Május 29.

... Várni... várni rá szorongva, könybeborult szemmel... Csodálatos, édes hittel rezzenni össze minden lépésre, ami a rideg barna-vörös koczkákon elhangzik és azt mondani csöndesen, menyországos hittel: most jön... Zsarátnokforró arczczal fojtani vissza minden dobbanását a szívnek hosszú, nagyon hosszú perczig... Aztán sóhajtva föllélegzeni és újra, csalódottan, de mégis hittel várni...

Aztán odaszoritani az arczomat a bezárt ajtó nyílásához, és magamba szívni mámorosan, önfeledten azon a hajszálnyi résen át a soha nem érzett, különös, idegbomlasztó illatot, amit talán más nem is érez, csak én... mert ez nem parfüm, nem cigaretta, nem is a finom bőrbutor illata — ez talán csak az én sejtő,

Kossuth-mauzoleum: A gyászoló Hungária.

kutató lelkemnek van föltárva az ő teljesen individuális egyéniségében.

Egy szolgáló hosszú, vontatott lépésekkel ment el a szobája előtt.

... Ah... milyen kár, hogy most nincs nyitva az ajtó!... Ugy... megrohant valami sejtő, csudás forróság... Vagy talán így van megírva. Mert ha most nyitva lenne, én belépnék, ő elémbre jönne, és köszöntés, egy magyarázó szó nélkül átölelnénk egymást vadul, eszeveszetten, azzal a lázas, öntudatlan mámorával a percnek, ami több átkot, mint boldogságot rejt magában.

Az ajtó zárva van. És én, szegényen, szenvedőn, könyvtől fényes szemmel, félőn dobbanó szívvvel lesem az ismerős léptek nyomát.

Most... jön... ahányat kong a mozaikkoczká a lépte alatt, annyi keserves, nagy szivdobbanás... Meg kell lapulnom egy szekrény mögött, míg itten elhalad, hogy utánaosonhassak csendben, még a ruhám se suhogjon, és amint a szentélyébe lép... én is lassan odaosonok.

Mire átlépek azt a küszöböt, nem látszik az arczom se a sóvárgott óra boldogsága, a félelem, gyilkos szivdobogás se látszik, csak közönyös mosoly a tüztelen, zöld szememben és egy kis hettyesség az ajkamon.

Már elmulóban a mély viharzások. Vérforró poklok tüze leszállt, le, valahova a szív mélyébe. Betelt a várás...

Május 22.

Az életnek vannak néha megmagyarázhatatlanul furcsa órái. Az ember él, tesz, beszél és valahogyan közbe elszibbad a szíve. Nem érez. Az elméje azért végigzakatolja az utat egyik gondolatától a másikig, de, azt hiszem, világosság és öntudat nélkül. Ilyen óra volt ez a mai.

Az agyamra, éreztem, nehéz, álmos érzéketlenség borult. Hallottam ugyan mindent, amit Fauszt mondott, de csak úgy bólintottam, vagy gyámoltalanul egy szóval feleltem rá.

Az íróasztala roskadásig volt diszitve rózsával s a szőnyeg is, hosszan, az ajtótól az ablakig rózsalevéllal volt behintve. A hervadó virágok illata órákon át szivódott már a levegőbe, s most mintha egyszerre mind, mind kettőnkre öntötte volna. Engem fárasztott, elbódított, Fausztot boldoggá, mámorossá tette.

Elém jött, és nagy tisztelettel szorította meg a kezem. A gomblyukában is volt egy apró, halaványpiros moharózsza. Az most elém, a földre esett.

— Így fog minden a lábai elé hullni, Glória. A szerelem, a diadal, az arany. Így érzi majd maga előtt az emberek szívét és agyát.

Fölvettem a szegény kis bimbót és odafektettem a Fauszt bársonytalpu gipsz-szobra elé.

— Tehán, nem gázol majd keresztül a sok emberagyon és szíven, ami a lábacskaik elé kerül. Pedig ez nem jó elv, Glória. Kegyetlenkedni kell. Befonni és elaltatni az embereket, és aztán szép csendes, puha kézzel kiszedni belőlük mindent, ami nekünk kell. Érzést, tudást és hangulatot.

— Merész szók voltak.

— Azok voltak, de nekem most minden szabad. Én most születtem újra egy nagy boldogságra s egy gyönyörű, teremő életre. Én minden idegemben feszítő vágyat érzek valami nagy, csodálatos, egyedül énám váró munka után.

Csak ültem szótlanul, és a szoknyám szélével külön söpörgettem a szőnyegen a rózsaleveleket: ez piros, ez fehér, — hát itt marad. A többi repüljön tovább...

Fauszt ott állt előttem s a kedves, meleg, élettől fényes szemét hálásan vetette rám.

— Glóriám... míg maga nem volt, én egy értékes, de törött romnak éreztem magam. Hiszen úgy, a nevemet ismerte. A munkáim félig kívülről tudta. Nagyon sokat tartott rólam, láttam a boldogan ragyogó arcocskáján, s büszke volt a maga hires, nagytehetségű barátjára.

(Folytatása következik.)

Az álarczos hölgy.

— Stephan George. —

Hullámzik a terem, a sok selyembáb.

De az ő lázát némán fűdi rizspor.

Lelkében látja a hamvazószerdát,

A bus zsvaj körötte bárhol is forr.

Kimegy a pusztá parkba, a bokorban

Röviden int még a farsangi bálnak,

Dideregve dől a jégre... zengve roppan.

Csend, néma fagy, benn tánczra muzsikálnak.

A pípés lovag urak és a hölgyek

Nem is látták a hináros mederbe...

De hogy tavasz lett és a kertbe jöttek

A tó feléjük sóhajtott remegve.

Hallották. Ám a könnyüvérű század

Nem kérte, mi e tompa, morajos dal...

Tovább fecsegték, vígan dudorásztak

Tréfálva a tréfálkozó habokkal.

Kosztolányi Dezső.

Saison.

A szénbárók.

— nov. 26.

Nick Carter, a kitűnő detektív, miután hiába kutatta a bécsi cziankális pirulák tettesét, Budapestre jött és szénhordó munkásnak öltözve, heteken keresztül nyomozta, hogy mi történik nálunk a szén szállítása körül. Érdekes följegyzéseit sikerült megszerezniünk és mi vagyunk az egyedüliek, akik írásait közreadhatjuk. Ezt írja Nick Carter:

Egy pillantást vettem a tükörbe és szerettem volna pompás képemmásának a vállát megveregetni. Olyan voltam, mint akit az Isten is szénhordónak teremtett. A nagyperemű, fekete, szénporos kalap a homlokomból kicsapva mutatta kormos, fekete arczomat. A jobb vállamon bőrdarab volt, amin a szeneslegények a zsákot hordják. Széntől szennyes daróczkötény volt az övemre erősítve és nehéz csizma volt a lábamon.

A zsebembe hatlövetű revolvert csusztattam és így mentem el a vasutra, ahol tömérdek szenesvagon várja, hogy érte jöjjenek a szénszállító kocsik. Mindenki

ismeri ezeket a fabordáju, nyitott vagonokat, amelyekben a kőszén halmosodik és mésszel van a teteje leöntve, hogy ne lophassanak belőle.

Korán reggel volt, a pályaudvaron alig lézengett egy lélek. És elgondoltam, hogy ez a sok fekete kő, amely előttem elterült, egy városnak fogja meghozni téli boldogságát, a meleget, amely nélkül a gép nem zakatol, a szuster nem varr, mert megdermednek az ujjai, a festő nem fest, a költő nem ír.

Eleinte semmi gyanusat nem láttam, pedig alig van olyan jelentéktelen dolog, ami figyelmemet elkerülhetné. De amint föl- és alájártam, egy helyütt különös nyomokat vettem észre. A legkivülebb eső vagonokból gyanus nyomok vezettek el. Nagyon finom szénporréteg mutatta, hogy a vagonokból szenet vittek el és a por mutatta is, hogy merre.

De egy bizonyos ponton tul megszűntek a nyomok és én mit tehettem egyebet, mint hogy megvakartam a fejemet. Gondolkodtam. Hirtelen eszembe jutott, hogy nálam van a nagyító üvegem. Lehajoltam a földre és a nagyító üveg segítségével csakhamar megállapítottam, hogy a szénporos nyomok tovább vezetnek. Folytonosan a nagyító üveggel a kezemben haladtam előre és végre elérkeztem egy kis házhoz, amely első pillanatra semmi különösét nem mutatott.

De azért körüljártam és alaposan megnéztem. Konstatáltam, hogy két kapuja van. Egy nagyobb a homlokzatán és egy kisebb a hátában. Más gyanusat nem találtam és erre visszatértem a vagonokhoz.

Ott már szeneskocsik álltak, hogy a városba vigyék a szenet. A vagonokról zsákokba rakták a szenet, a zsákokat rátették a mérlegre és amint meg voltak mérve, felrakták őket a kocsira. A kocsinál több fuvarlevél volt, hogy melyik megrendelőnek mennyit szállítson. Mikor a kocsija tele volt, indult be a városba.

Nyugodtan nézhettem őket, mert engem is szénhordónak néztek. Sőt az egyik munkás odajött hozzám is. Alacsony, köpcös, medveszerű ember volt és a többiek közül kitűnt feltűnően goromba modorával.

— Maga kinél van? — dörögött rám. Feleletül egy szénkereskedő nevét mondtam, aki épp eszembe jutott. A medve-ember szitkozódni kezdett és lehordta a gazdát csalónak, tolvajnak, gazembernek. Erre megkérdeztem tőle, hogy hát ő kinél szolgál. Megmondta a gazdája nevét és erre én ezt feleltem:

— Az én gazdám nál csak egy nagyobb csaló, tolvaj, gazember van és ez a maga gazdája.

Elégedetten mosolygott és kezet fogott velem. En, hogy feltűnő ne legyen a leskelődésem, közömbösen tovább mentem. Hirtelen egy vagon mellett különös, fényes tárgy ötlött a szemembe. Lehajoltam érte és láttam, hogy egy aranymedaillon. Valóságos remekmű volt. Bárói korona volt beléje vésve és egy név kezdőbetűi: »N. N.« Gyorsan zsebrevágtam és jól elrejtettem az ékszeret.

Este, amikor a sötétség leszállt a vagonokra, újra kilopóztam a pályaudvarra. Jól meghuzódtam a

vagonok árnyékában. Nem sokáig kellett várnom. Egy ember közeledett óvatosan és minthogy nem látott senkit, fűtlyentett. Megnéztem jól az arcát és bár sötét volt, megismertem benne a medve-embert.

Fűtlyentésére többen előugrottak, hozzá hasonló szeneslegények. Egy pár perc alatt megdézsmálták a szenesvagonokat, újra befőcskendezték őket mésszel és a telt zsákokkal eliramodtak.

— Hohó, gazemberek, — gondoltam magamban — majd adok nektek, hogy ti megdézsmáljátok gazdáitok szénrakományát!

Megfogtam revolverem agyát és eléjük kerültem. Tudtam, hogy merre viszik a zsákokat és elbujtam a gyanus kis ház tövében. Csakugyan, mind fölvonultak a kis kapuhoz, bedobták a zsákokat, aztán elsiettek. Csak egy ember maradt benn a házban, a medve-ember. Már be akartam lesni az ablakon, hogy mit csinál. De a következő perczben a ház tulsó oldaláról, a nagy kaputól egy elegáns hintó robogott el.

Kijátszottak. Épp csak egy pillantást vethettem a kocsi belséjébe és láttam, hogy egy nagyon elegáns, frakkos ur ül benne. Elhatároztam, hogy ennek a titoknak a végére járok. Minthogy föltehettem, hogy a házban már nincs senki, elhatároztam, hogy átvizsgálom.

Álkulcsal fölnyitottam a kis kaput és detektív-villanylámpámmal magam köré világítottam. Egy nagy helyiségben voltam, a mely telistele volt szenes-zsákokkal, amiket az éj leple alatt oróztak el titokban a pályaudvarról. Revolveremet folyton magam elé tartva, nyomultam előre és egy szobába jutottam, hol a következőket figyeltem meg: Volt egy mosdó, amelynek lavórjában fekete volt a mosdóvíz, annak jeléül, hogy valaki megmosta benne a szénporos kezét. A fogason egy teljes szénhordó-öltözet volt, amilyent én is viseltem. A leggyanusabb azonban egy eldobott parfümös üveg volt a földön.

— Megállj, te gézengúz, — gondoltam magamban — rájövök én még a te turpisságodra! Meg kell tudnom, hogy ki vagy. Mert csakis te vagy az éjszakai tolvaj, a főczinkos.

Másnap újra lesben álltam. De ezuttal óvatosabb voltam. Elbujtam abba a szobába, ahol a mosdó volt. Ezuttal már friss víz volt benne, mintha csak várná a gazdáját. Nemsokára jelentkeztek is a gonosztevők. Hallottam, hogy rakják le elorzott zsákjaikat. A szivem hangosan dobogott...

Végre belépett — ő. Egyedül jött. Szénhordó munkásnak volt öltözve. Ugyanaz a ruha volt rajta, mint amit előtte való nap a fogason láttam. Én rajtam ellenben egy teljes estélyi öltözk volt, frakk és klakk.

A gyanus szénhordó a fogásra akasztotta a kalapját. Most már tisztán láttam az arcát. A medve-ember volt. Levetette a szénporos ruháját is. Megmosta a kezét, arcát, jól be is parfümözte magát. Aztán egy szekrényből kivette a frakkját és felöltözött kifogástalan dzsentleménnek. Még monoklit is csipett a szemébe.

Az én időm még nem érkezett el. Egyszerre hallot-

INNEN-ONNAN.

tam, hogy kocsí gördül a nagy kapu elé. Elérkezett a cselekvés ideje. Revolveremet magam elé tartva, kiléptem rejtekhelyemből és a tettes elé álltam.

Egy pillanatilag farkasszemet néztünk. Az elegáns gavallér rendületlenül állta a tekintetemet és csak a nyolczreflexes czilindere remegett a kezében.

— Ki ön — kérdezte tőlem — és hogy kerül ide?

— Én Nick Carter vagyok, — feleltem — a detektiv! Önnek engedelmeskednie kell nekem, különben a halál fia. Én most önnel együtt be fogok ülni a kocsijába és együtt fogunk menni arra a helyre, ahová ön frakkban készül.

A gavallér, akiben többé nem lehetett volna ráismerni a medve-emberre, sápadtan engedelmeskedett. Együtt ültünk a kocsiba és én megakadályoztam, hogy a gavallér a kocsisal egy szót is válthasson. A kocsis elhajtott és szokása szerint egy elegáns palota elé vezényelte a kocsit. A gavallérral együtt siettem föl a széles márványlepcsőkhöz.

Odafönn már elegáns társaság volt együtt. Csakhamar ünnepelve körülfogták a széntolvaj gavallért, aki nonszalanszszal udvarolt a hölgyeknek.

— Ki ez az ember? — kérdeztem halkan a társaság egyik tagjától.

— Nem ismeri? — csodálkozott az. — Ez az ur N. N., az ismert szénbáró.

Egy alkalmas pillanatban később félrehívtam a szénbárót és átadtam neki az aranymedaillonját a következő szavakkal:

— Szénbáró ur, máskor legyen óvatosabb.

Reveur.

Orosz stanzák a bundáról.

A bunda kérem most felébred,
Mert fagyni kezd már odakint
És mint novemberi kísértet
Lerázza a bus naftalint.
Nyáron alszik, nem mint korábban,
Evet- és marmota-korában
S a kályhafénybe hallgatón
Nyujtózkozik a fogason.
Az ember meg a téli fagyba
Lágyan szívére öleli
S állat-testvéreit siratva
Csurognak lanyha könyei.
E rokonság, ha hull a hó
Le nem, le nem tagadható.

Pásztornak bárány a barátja
És ha a pusztá szele fúj,
Bárány és pásztor félve, fázva —
Két csendes állat — összebuj.
Meleg jó medvebőrbe bujva
A politikus kortesutra
Rándul s agitál kedveként
És tánczol — Bécének — medveként.
Az ideálunk zsenge, szüzi
Mellét csiklandja kis menyét
S ravasz rókákat rőt szőre fűti
Az undok uzsorás begyét.
S Steinheilné, bár bu tölti el,
Csíriós hiúzbundát visel.

× Az első temetés. Ötvenhat szobor és immár egy pazarfényű mauzóleum is hirdeti, hogy Kossuth Lajos neve ma is él a magyar nép szívében. De sem a szobor-erdő, sem a mauzóleum megnyitásának kegyeletes ünnepe nem mutatják hiven a mai embernek, hogy kit gyászol ez a nemzet még ma is mélyen a lelkében. A második temetés eszébe juttatja az embernek az elsőt, a nagyszerűt, a lázasat, amelyben egy ország gyásza, ellenállhatatlan, elemi erővel tört ki és magával ragadott mindenkit, mint egy zaklatott, háborgó, fekete tenger örvénylése. Ez még abba a korszakba esett, amikor egyetemi ifjak vezették hazafiás tüntetésre az utcza népét és bevert fejek, meg összezuzott utcza lámpák sodorták tovább a politikai eseményeket. De ezek a tüntetések kis diákcsoportokká zsugorodtak amellest az országos manifesztáció. mellett, amely Kossuth halála hírére követte. Szinte valami földlökésnek erejével hatott a hír és a levegő is veszedelmesen rezgett tőle. A még nem alkuvás eleven szobra megdőlt és szinte a fizikai visszhangjától remegett még mindig az ország. Talán forradalomba kergették volna a nemzetet, ha legalább a holttestét nem hozták volna haza büvös talizmánul. A halottat a Múzeum tágas előcsarnokában ravatalozták föl. Magyarruhás egyetemi ifjak kivont karddal álltak diszorséget és a ravatal előtt elvonult az egész ország. Napokon keresztül ember ember hátán tolongott el a ravatal előtt, hogy legalább egy pillantást vethessen a koporsóra. Nem kíváncsi pestiek alkották ezt a tömeget, hanem igazán az egész ország. Voltak, akik pénzzé tették kevés holmijukat; hogy feljöhessenek vidékről a temetésre, voltak, akik gyalogszerrel tettek meg mérföldeket, hogy a nagy halottól bucsuazzanak. Asszonyok zokogtak, emberek térdre rogytak a ravatal előtt és úgy kellett őket továbbtuszkolni. A tömegnek az a része, amely még jó messze volt a koporsótól és sorát várta, szinte megdöbbenő csöndben közeledett, de a szemük már előre csillogott és kivörösödött a könnytől és meghatottságtól. Ezekben a napokban megbénult Budapesten a forgalom. Az egész város fekete gyászba borult. A legkisebb házon és a legkisebb ablakból is fekete flór lengett. Nem volt gyermek, akinek legalább gyászfátyol ne lett volna a karján. Végre elérkezett a temetés napja. Fantasztikus mesékbe vagy álmokba való csak az a kép, amit a gyászoló tömeg nyújtott. Példás fegyelmettséggel százezrek lépkedtek a halottas kocsit után órák és órák hosszat szakadatlanul anélkül, hogy vége lett volna a végvárhatatlan tömegnek. Öreg negyvennyolczas honvédek következtek nem sokkal a kocsit után. Időverte, roskatag alakok dohányszinű atillájukban, bojtos sipkájukkal: egy gárda, amely lelkében sohsem adta meg magát. Utánuk a gyászruhás hölgyek felvonulása egyetlen nagy, komor tömegben, mint egy vízió. Már egy gyászruhás asszony is szimbolikus látvány, hát még ezer egy csomóban! Vidéki küldöttségek zászló alatt, ködményes földművesek és százszoknyás asszonyok, leányok közt egy-egy fekete magyarruhás ur. Budapest környékéről sváb asszonyok czírvél és valamennyi a hóna alatt szorongatta a kis butyrát, amiben az elemőzsiáját hozta föl. Igazi tömeg; igazi néparadat volt mindez. Sehol a kirendeltségnek, a deputációzásnak semmi nyoma. Ezt a csodák csodáját, hogy szegény emberek szíve is életükben egyszer megmozduljon a köz egy nagy halottja iránt, csak a Kossuth Lajos nevének varázsával lehetett földélni. Nem is kellett földélni. Spontán volt ez, mint a vihar, amelynek magvai már rég el voltak hintve. Gyöngyömbereket megerősített, erős embereket bátrabbá tett az az első temetés, amely után el lehetett mondani, hogy senki olyan komor fönséggel nem tud gyászolni, mint a balsorsu magyar.

24. A cziankáli-pirulák. Izgató és rejtélyes história ez a bécsi cziankális affér. Hogy a törzskar most kinevezett ifju tisztjei labdacsokat kaptak a postán és minden egyes labdacso-

nem is egy, hanem száz halál. ... Jó szerencse, hogy csak egy halottja van ennek a nagyon renaissance-izű gonoszsnak. Amióta kiderült a szörnyű cziankális intrika és keresik az elvetemült tetteit, folyton az a kérdés lebeg az ajkakon, vajjon ki hihette olyan ostobáknak, olyan bárgyuknak a hadsereg törzskari tisztjeit, hogy majd gyanakvás nélkül lenyelik a halált, amelyet a posta szállít nekik hiven, lelkiismeretesen. ... Ki tételezhette fel, hogy a hadsereg előkelő tisztjei, akár a gyermekek, nyomban lenyelik pákosztosan a bombát vagy mi-egyebet, amit a véletlen vet elébük? Hát bizony az ismeretlen merénylő nem erre számított és nem is mint csemegét kínálta fel halál-labdacsait. Hanem azt ígérte, hogy a pirulák a férfiak legdrágább kincsét adják vissza: az erőt. Aminek talán híján vannak a tiszt urak. ... Így aztán még ravaszabb a terv; de egyben érdekesebb is, mert próbának illik be. Érdekes próbának. Hányan vannak a tisztek között, akik már ifjan tékoztak el drága erejüket? Hányan vannak, akik elég naivak, hogy a kuruzsló ígretnek higgyenek? És hányan vannak, akik elég erősek még, vagy elég eszesek, hogy félrelökjék a csodaszert? ... Hát csak egy volt, aki naivan beszédte a pirulát, a többi mosolyogva, fölényesen eltolta magától. ... Az az egyik meghalt a naivitásáért; de a halála elég értékes okulással szolgált: a borzalmas pirula-kísérlet nélkül el se hittük volna talán, hogy törzskari fiatal tisztjeink között nincsenek többen, akik csak éveik szerint ifjak, de máskülönbben korán fehéredt aggok. ... Ha emberhalál nem kísérte volna, majdnem elmesének mondanók ezt a próbát és tapsolnánk hozzá. ...

* * *

Ö Lovag Taussig Tivadar. Huszonnégy esztendő korában bankigazgató lett s halála napjáig az is maradt a rangja. De hatalma, befolyása évről-évre nőtt s a pénzügyi világ szinté óráról-órára más és más Taussig Tivadart rettegett benne. Mert félelmetes volt a geniéje és czéltudatos pénzügyi politikája. Parancsnoka volt az osztrák és magyar gazdasági világnak s a marsall-botot se kormányok, se bankcsoporthok nem tudták kiütni kezéből. Az osztrák kormányok nem egyszer kerültek vele szemközt, de a győztes, aki saját akarátát megvalósította, mindig Taussig volt. Ezekben a harcokban nőtt, fejlődött egyénisége odáig, hogy kormányzója lett az osztrák földhitelintézetnek. Az ut, mely a bankigazgatástól a bankkormányzásig vezet, az osztrák és magyar gazdasági élet fejlődésének az utvonala. Ennek az útnak Taussig szabott irányt azzal a czéltudatossággal, mely csak igazán nagy kvalitású egyéniség erejéből sarjadzhatik. S ez az egyéniség már nem is volt európai. Az amerikai nagystílus jellemzi egész munkásságát. A mi gazdasági kereteink korlátozták őt mozgulataiban, akinek energiája csak a nagy koncepcziók széddületes méretei közt tudott otthonosan elhelyezkedni. Az Ibsen Borkman-ja elévedett meg benne, aki azonban átgázolt az akadályokon s felszínre hozta a föld érzéit, melyek az emberiség boldogítására áhítoznak.

* * *

= Gázi. Vén, ekhós kordék, melyeknek szalmás ölében rongyospalástos Bánk bán horkol és vuklis Desdemona kortyolgatja a vacsorakávé, öreg szekerek, melyeknek tengelye magyar kátyúk sarától nehéz, álljatok meg egy pillanatra a másvilág csillagos útján! Vén korhely apák; ripacsos amorosák, zöldkrispineszendék, kik oly messze mentetek már, — forduljatok vissza egy szóra! Dérnyé ifjasszonyok, Megyeri apók, mind ti békésen aluvók, kis vidéki temetők horpadozó rögei alatt, — halljatok csudát! A magyar Tháliának aradi házában kontraktusba foglaltatott egy primadonna-gázi, egy noch-nie dagewesen summa; egy nádorispáni fizetség, — hét és félezer pengő! Egy esztendei szubretti mutatványokért, kékvókért és kisbögre-kupléért, Bob herczeg trikójáért és a János

vitéz furulyájáért adódik ennyi, ennyi aranya ennek a bus országnak, melynek utjait inaszakadtig jártatok ti, kedves öreg komédiások, pár lyukas hatossal a rossz viklerzsebben, gonddal a vállon, nevetéssel a száján, a szentek fényével fejtek fölött és Isten tüzével a szívetekben. Az aradi szubrett egyetlen estén összetánczolja immár, amiért Egressynek egy esztendeig kellett izzadni, loholni, sirni, dörögni, haldokolni — és amiért Dérnyé hiába adta oda lelkét, életét, fiatalságát, még meg sem halhatott úgy, hogy adása ne maradjon az egri szatócsnak hat, a debreczeni kvártélyadónak husz pengőjével és a halotti éknek szánt ünnepi főkötőjére sem vehette meg az áhitott bársonypántlikát. Vándorszinészet, beh módos lettél, beh fölvitte a sorsod az Isten! Vajjon a pénz sokasodott-e meg úgy Magyarországon, avagy a tehetség gyűrűlt meg a világ piaczn, hogy olyan nagy a kelendőse, magos az ára? Mint ahogy valaha majd dámák ékszerébe foglalják és aranyért mérik uncziaszámra a szép, fényes szent, amelyet ma még pazaron, könnyelműen, tetézt lapáttal dobálunk rá a kályhánk tüze. ...

* * *

4 Nincs halál! ... A mindennapos tanulság még ráczáfol ugyan, de Amerikából mégis büszkén érkezik a boldogító hír: nincs többé halál! Az amerikai orvostudomány új csodával gazdagítja a világot és kiküszöböli innen a halált. A villamosság lenne az a csodatévő, amely ujra mozgásba hozza az elphent szívbillentyűket és megint utjára lendíti a megadudt vérkeringést. A felfedező orvos nyulakon már kipróbálta az új vívmányt és legközelebb az emberekre kerül rá a sor. Ennyi az amerikai hír, amelyet kétkedve, de mégis örömmel fogad a világ. Hát nem lesz többé halál! Sohse halunk meg. Fogunk élni száz meg száz esztendőig, marakodva és megmarottnan, vergődve, kétségbeesetten, türve minden terhet, rosszat, fájdalmat és szenvedést, amelyet reánk rótt az élet. A pihenés reménysége nélkül küzködünk majd, az egymás szörnyű és egyre növekvő nyűgeit nyögvén. A halált pedig hiába szólítjuk, nem jön majd, egyszerűen mert kiakolbolították, rutul, nem ismervén meg az ő évezredes, évmillió nagy érdemeit. ... Csodálatos, hogy minden igazí jótévőnek sorsa ez: akiket lekötölezett, hálátlanul szabadulni igyekeznek tőle és megtagadják. Igazán kétségbeejtő volna a dolog, ha nem biztatna távolról a csillogó remény, hogy amikor már rég leszoktunk a halálról és az örökélet átkát sanyli az emberiség, lesz majd egy másik tudós, aki felfedez egy másik, szenzációs eljárást, gyilkosot, guillotinost, visszatelepítvén a földre mesterségesen, ami jót most a természettől kapunk: a halált. Mert tessék elhinni: a halál az élet legnagyobb szépitőszere. Lémondani róla bűn volna, sőt vétek, sőt annál is több: végzetes könnyelműség. ...

* * *

= Lóra barát, hi a halál. Voltak háboruk, lesznek háboruk. És a háboruba lovon járnak a királyok, a vezérek, a tisztek, lovon járnak a huszárok, ágyun a tüzerek, szekéren a kintinoslányok, csak a szegény baka megyen gyalog a halálba, a komisz baka jár gyalog, meg a tábori pap. Még a huszárpapok után is gyalog ballag a pap. De nem sokáig már. Mire még egyszer egymásra rontanak egy vitás határon a lengő zászlók, cikázó kardok és hörgő emberállatok, addigra már a pap is lóhátról osztogatja a bűnbocsánatot és a szentelt olajat. Mert eddig, gyalog haladván, bizony hogy megelőzte őket a szárnyon járó gyorsröptű halál és amire ők szoknyáik ránkában el-elbotolón oda értek, ahol a vérrózsák és halál-liliomok nyíltak a mezőn, nem kellett akkor már se a szent malaszt, se utolsó kenet a sok holt legénynek, kik szép lassan kihültek ott a földi ágyon. Hát most már lóra kell kerülnie a tábori papnak, hogy üthesse a vasat és gyóntathassa a hal-

dokló vitézt, míg meleg. Hiszen ha automobilon járhat a római pápa és négylovas hintón a püspök, kik az alázatos és meztlen lábbal vándorló Jézus nevében izzasztják a pneumatikot és a paripát, akkor a tábori pap nyeregbe viheti stóláját, kelyhét és égi igéit. Mert ez a fő, a halotti szentség, hogy onélkül ki ne lobbanjon az a szegény kis emberélet, ezzel sietni kell a szent páternek, ha muszáj lovon, ha muszáj aeroplánon is, — hogy ha már azt a sok szegény áldozati tulkot a vesztőhelyre hajtotta is a földi hatalom és szívenverte az oktan emberi kéz, — ne lehessen néki egy világos és szörnyűségében is fenséges percze, amelyben megérti mi az: élet, — mi az: halál, — mi az: ember, — hanem ott álljon fölötte szentelt-vizével, sötétségével, ki már bölcsőjére is árnyékot vetett: — a pap...

SZINHÁZ.

A harmadik.

(A Nemzeti Színház bemutatója.)

Nem az a hatalmas harmadik, akiről egy másik magyar regényt irt. Nem az, aki sötét szobákban két szerelmes ember parázsló szembogarán villan meg, mint egy csodatukrön, mely az eljövendő harmadik arcját mutatja, mikor az még csak ábránd, és csókvágy, nem az, aki nincs és mégis van és összeköt két sorsot és két életet minden köteleknél erősebben, de éppen az ellenkezője, ez a mozgatója *Pásztor Árpád* darabjának, szóval nem a hatalmas, de az intrikus harmadik, aki már él és van, de még sincs, legfeljebb mint régi szerelmek üldöző emléke, akit most a véletlen férj és feleség közé sodorva előránt mint egy idegent és ez az idegen megbontja a fonalakat és egymásba kapcsolja a széttépett szájakat. Ez a dráma. Ne mondjuk még rá, hogy átlátszó és elnyűtt. (Majd később...) Elvégre nincsen jó és rossz téma. Minden attól függ, hogyan írjuk meg. Ha valaki elmeséli ma az utczán Hamletet, talán a vállamat vonom és az íróasztalhoz küldöm a mesélőt, hadd írja meg és aztán lássuk, mi lesz belőle.

Pásztor Árpád néhány meleg és finom versére emlékszem és várok. Az első felvonás végén reménykedem. Adva van egy egyenlet két ismeretlennel és két ismert tényezővel, a férjjel és a feleséggel. Az anyós is itt van, mint... humoros elem, de ezt elhanyagolom, minthogy a *Fliegendéből* ismerjük... vagy száz éve. Az ismeretlenek pedig? Az egyik a férj hét éves fia, aki házasságon kívül született. Odahozzák a házhoz. Még nincs semmi sem veszve. Közben termékeny és új dolgokra gondolok. Arra, hogy ez a csöpp gyerek, a régi csókok eleven emléke mostan a multat hirdeti és egyszerre hatalmasan belenyul piczike kezével két ember életébe s talán megváltoztatja az idegen, hideg, meddő asszonyt és anyává formálja, vagy hogy boszuló erővel lép fel, magából a dolgok kényszerű véletlenéből egy igazi drámát fejleszt és elüzi az asszonyt, diadalhoz juttatja a multat, az igazi anyát, az ő anyját. *Pásztor Árpád* az utóbbit akarta.

De fáj, nagyon fáj, hogy nyomban vitát hallunk a meddőségről. Itt baj van, uraim. Az író egy témát „dolgoz ki”. Program. A szereplők már akármit is beszélhetnek, odalyukadunk ki, ahova a drámaíró akarja. Aztán a második felvonásban egy nevelőnőt találunk a fiu mellett. Hozzá a szelid és bájos Cs. *Alszei Irma* játssza, az anyaság mesteri kreálója. Rosszat sejtünk és csakugyan tudjátok-e, óvodás pajtásaim, kicsoda ez a nevelőnő? Az anya. Eltaláltátok. A polgári könnyek és a banálítások országában vagyunk. Most már, hagyjatok fel minden reménnyel. Később a fiu olvasni kezd a meséskönyvből. Mit olvas, fiacskáim?

Az elhagyott fiuról és a mamáról. Most a felismerési jelenet következik, ha belé is halunk. Ugy van. Ti ravaszabbak vagytok, gyerekek, mint a magyar drámaírók.

Mit mondjak? Ha a sugó komoly körszakállal és bajusszal kiugrik a sugályukból és kijelenti, hogy ő az anya, nem bősziölök fel annyira, mint ezen a hazug fordulaton. Nem az a kérdés, hogy az életben, itt ebben az esetben, megtörténhet-e ilyesmi. Lehet, hogy igen. A színpadon azonban nem szabad megtörténnie, mert üres és bődületesen banális. A természet néha fest csunya, czirnos alkonyatokat, zöld- és rózsaszínű reflexekkel és fakó tapétákat, színes felhőket, melyek a vénkisasszonyok avult szobafüggönyeire emlékeztetnek. Neki szabad, de a művésznek nem. *Pásztor Árpád*nak sem.

De nem mondhatom elégszer, nincs jó és rossz téma, csak jó drámaíró és rossz drámaíró. El tudom képzelni az egész drámát úgy, hogy a laposságok elsikkadnak, mert az író legalább nem mondja ki, csak érezteti s a kiegészítő vonalakat mi adjuk meg és a végső — keserű — tanulságokat mi vonjuk le. De *Pásztor Árpád* magyaráz is. Vagy hat esztendővel ezelőtt... mondja egyik alakja... és egy hosszú történetet beszél el... Állandóan ez kong a fejemben... és a hosszú történet... és *Berczik Árpád*... Ilyenfélék jutnak eszembe: »En mint bohó, szenvedélyes tizenkilenczéves leány...« Vagy: »En, a sötétlelkű álnok gazember...« Régi dal, régi dal... régi dicsőségről... Így irtak valaha azok, akik nem tudtak szavak mögé bujtatott érzésekkel, gesztusokkal, diszkrétén elmosott tónusokkal beszéltetni. *Lénkey Hedda* fehér homlokára is ilyenfél affiche van biggyesztve: »Uraim és hölgyeim, ez egy sekélyes, meddő, budapesti asszony. Szíveskedjék annak tekinteni«. Az anya mintha folyton ezt mondaná: »En, kérem, egy garantált minta-anya vagyok«. A drámaíró pedig: »En meg egy jó, finom kis drámaíró«.

De nem igaz. Nem, nem, nem.

K. D.

Madelaine Dolley a Magyar Színházban. Az arczképét szeretném megfesteni Dolley kisasszonynak, minthogy az arca és tánczó, csicsergő fiatalsága hatott rám leginkább, majdnem úgy, mint egy művészi élmény. Egy *Sorma Ágnes* ő, aki francia. A szépsége pedig nem bánatos és ábrándos német szépség, hanem pikáns és pajkos grácia, amely alvó francia babák kék szemeit és hosszú, árnyékos szempilláit juttatja eszembe és azt a népet, amelynek a mozdulataiban egy ősi, kifinomodott kultúra muzsikál. Valami XVIII. századbeli lehetőszerűség van ebben a fiatal színésznőben, valami *Greuze* gyengédségéből és *Fragonard* álmos és fátyolozott rózsaszínéből. A szája is finomvonalu, kedvesen nagy francia-száj, egy baba szája, amelyet karminnal festettek a csodálkozó kék szemek és a fitos orrocška alá. Fiatal és szép. Aki pedig igazán fiatal és igazán nagyon szép, már majdnem tehetség is. *Madelaine Dolley* is. Most a pályája kezdetén van csak és külföldről akarja hazavinni az első tapsokat és az első koszorúkat. A kritika mindenesetre megállapíthatja róla, hogy jó izlése van, bájosan mozog és gyönyörűen beszél. Dolley *Sarah Bernhardt*hoz járt iskolába, de ujjabb és igazibb nála s néha bátor ötleteket is merészel és magával tud vinni egy-egy percznyi elragadtatásba. Mégis, mit vittem haza? Az arcját. Egyebet, művészi öröklévalóságokat nem. Most is csak *Susanne Després*re gondoltam, az ő egyszerű, nem is szép demokrata arczára és ujra láttam őt *D'Annunzio Giocondájában* és előttem volt az a fájdalmas, halhatatlan elpityeredése, amivel *Silvia Settala* a leányához közeledik és megöleli őt a szájával és hajával és az arczával, minthogy a karjait, szegény, ölelni nem tudó karjait véresre ronscolta a gyilkos szobor. Kétéves már ez az emlékem. De még mindig él bennem, megmaradt nekem és az enyém.

P—n.

ZENE.

Bartók Béla. A sok édeskés semmitmondás után erős és imponáló hang. Kellemetlen, az igaz. De bátran, tudatosan és meggyőződéssel kellemetlen. Mindenesetre érdekes. Esemény a sok jelentéktelenség közepette. Figyelemreméltó valami az örökké egyforma, kellemetes, fülcsiklandozó, andalító semmi után, amit ma koncertnek és koncert-életnek neveznek. Évtizedek óta ugyanazok a műsorok. Olyan határozott formákba jegezedett előadástílus, hogy már a gyermek is, utánzóósztonével, minden megértés nélkül gyönyörűen imitálja. Odáig jutottunk, hogy nincsenek csodagyermek többé s a felnőttek természetesen még kevésbé csodák. A virtuozitás alkonyát éljük s vele az orkeszterkoncertből is pusztulni fog az öreg Hanslick apó zengő arabeszkje, Das musikalisch Schöne, és Thibaut szép, himporos elmélete: Die Reinheit in der Tonkunst. Beethoven élni fog a maga plasztikus, görögös nagyszerűségében s mellette az emberiség rohanni fog viharos, zord, ismeretlen országokban, mikben az élet tombol, rut szenvedelmével, küzdelmével, melyek bele fognak rezegni a muzsikába, nem idealizáltan, mint eddig, de nyersen, reálisan. Vége az elzárkózottságnak, az érintetlenségnek, a zene fenséges szüzi tisztaságának, melyen eddig minden emberi disszonancia melódiává szűrődött át. Vége a boldog gyermekkor varázsának. Ezt siratják, akik félelemmel látják közeledni Strauss Rikárdot, Debussyt és Bartók Bélát. Az anarkistákat, akik törnek-zuznak, mert a művészet evolúciója, mint ellenállhatatlan áradat, magával ragadja őket. Megengedem, hogy Strauss ezek közt a ravasz, számító néptribun, aki a saját zsebére is csinálja a forradalmat. De Bartók kétségtelenül a fanatikus, kinek lelkében el nem gondolt gondolatok, el nem hangzott melódiák kavarognak, tüzesen, kaotikusan, szertelen eruptív erővel. Szokatlan dolog, ha magyar művészről, magyar alkotó elméről így írhat az ember. De egymás után hallottam most Bartók két nagy kompozícióját, az egyiket a zeneakadémiában, a másikat a legutóbbi filharmóniai koncerten, s mindkét alkalommal egy igen nagy művészeti megnyilatkozás impresszióját nyertem. Láttam az eset súlyát az emberek megdöbbenésén is. Ilyen ellenzéket csak nagyság tud kelteni. Ismétlem, kellemetlen volt a Bartók muzsikája. Naivnak tartom azonban mindazokat, akik Bartóknak jó tanácsot akarnak adni, hogy javuljon meg. Ha Bartók szertelensége betegség, akkor olyan betegség, melyben nincs javulás és melyre nincs orvosság. Ha azonban erő, akkor túléli a jó tanácsokat és meg fogja találni a maga útját nélkülök.

K. A.

Művészet.

A Kossuth-mauzoleum. Külső megjelenésében klasszikusan egyszerű, belső kiképzésében ragyogó színekben pompázó ó-keresztény bizantinizmus, — ezzel a minden akadémikus szempontnak ellentmondó meglepetéssel szolgál a legújabb akadémikus emlékmű: a Kossuth-mauzoleum. Az architektúra forradalmárainak nem kell azért elhírtelenkedve vivátot kiáltaniok: egyebekben hívek maradtak Strobl és Gerster az akadémiai hagyományokhoz. Szigorúan akadémikus már a tömör, lépcsőzetes alépitmény is, melyen a kőszarkofágot takaró, hat dóri oszlop által tartott baldachin nyugszik s a Strobl allegorikus bronzcsoportozatát a baldachin tetején: a rablánczait szétszakított oroszlánt, a föléje hajló, fátylát tartó Géniuszsza, ugyancsak az akadémiai reczipéből táplálkozó

páthosz modellirozta, — elismerjük, bravurosan, de mégis csak banálisan. A kőpárduczok se mondhatók valami különösen új és eredeti gondolatnak s mintha Attila ama bizonyos kincseit is láttuk volna már egynehányszor. Mégis, ha a sirbolt belseje is ilyen komor egyszerűséggel volna kiképezve, lenne stílus és hangulat a mauzoleumban, ám így, a belül pompázó cifra bizantinizmus egészen kiveri a nézőt a heroikus hangulatból. Az ónixlapokból összeállított, aranybronzból vert pántokkal disztett szarkofág, a márványfalak és oszlopok, a márványmozaikos talaj, az üvegmozaikból kirakott boltozat, a Kölber mozaikba ültetett, aranyhátterű bizantinikus freskói, az arany-bronz-ámpolnák, — mindez egy keleti satrapa sirjára emlékeztet inkább, mint a magyar demokrácia megteremtőjére. Ami legfontosabb lenne az emlékműben: hogy fejezze ki architektónikusan, plasztikailag és festőileg Kossuthot, — éppen ez hiányzik a mauzoleumból, mely bizvást lehetne sirja egy királynak, egy hadvezérnek, vagy akárkinek, akit nemzete méltónak tart arra, hogy ilyen grandiózus szentélyt emeljen emlékeztetére. Szerencsére, a kegyeletet, az áhitatot, a lelkesedést a magyar nép már magával viszi ki a sirhoz s nem ott akarja magába szivni, a bizantinizmus láttán pedig az élők, az emlékművet emelt generációra fog gondolni s nem a nagy halottra, aki a bizantinikus fény és pompa közepette is csak egy márék rodostói földre hajtja glóriás fejét...

Népművészet és háziipar. Mindig sejtettük, most az Iparművészeti Múzeum svéd népművészeti kiállítása nyíltan demonstrálja, hogy nem a mellét verő »fajmagyar« nacionálizmus és főrangu műkedvelősködés teremti meg a népművészeti elemeken épülő háziipart, hanem a szakszerű hozzáértés és a komoly, cél tudatos munka. Ime, a svéd kormány nem adott négyszázezer korona szubvenziót erre az akcióra, nem folyósít évente még külön-külön negyven ezer koronát, hogy legyen a főúri hölgyeknek mint elműkedvelősködni, de mivel akad néhány lelkes művész, okos muzeumdirektor és áldozatkész társasági hölgy, aki őszinte művészetszeretettel, tudással és nemes altruizmussal szolgálja magaválasztotta ideálját: a népművészet és a háziipar ügyét, sikerült is a haldokló parasztművészetet regenerálni, azt a modern életbe belekapcsolni s ezáltal jövőjét biztosítani. Ma már van a svéd népkultúrának külön muzeuma kettő is: a Nordiska Museet és a Skansen; vannak a népművészetet és háziipart támogató erős szervezeteik, melyek igazi renaissanceát idézték elő a mai házi-szlódnak; vannak kutatásokat folytató, agitáló, eladást közvetítő, háziipari iskolákat fentartó egyesületeik; külön intézeteik a templomdisztó és heraldikai textilművészet ápolására, valamint az építészeti és technológiai tanulmányokra; vannak ipari telepeik és áruházai s ennek az óriási szervezetnek, melynek csápjai elnyúlnak az utolsó kis faluig, egyetlen tervszerű célja van: megmenteni a régi népművészetet s közszükségletté avatni az ősi háziipari munkát, mely illetéknépp aztán nem is marad nagyúri dámák hazafias játéka csupán, hanem — amellet, hogy megtermékenyíti a művészetet — még állandó kenyeret is ad a parasztnépnek. És ehhez még csak félmillió koronának sem kellenek! Igazán irigységgel néztük a Czakó Elemér dr. által gyűjtött mesés szépségű anyagot, mely a maga északi és germán motivumtalansága mellett is mennyivel gazdagabb s instruktív céljának mennyivel megfelelőbb, mint a mi hasonló, sebbel-lobbal összehordott gyűjteményeink, melyekben pedig többözöndhatnék a keleti bujaság és ázsiai ornamensgazdagság. Csakhogy ezt a gyűjteményt egy finom művészlélek és disztigválni tudó, erős judicium hordta össze és válogatta ki és volt gondja arra is, hogy rámutasson e népnevelő akció ősforrására, hogy a fejlődés különböző fokain át kitűzze a célt is, amit el kell érünk, ha csakugyan konzerválni akarjuk a népünk lelkében szunnyadó művészi erőforrásokat, — ahogy a svédek konzerválták. Hogy mit lehet elérni e téren, azt a kiállítás kézimunka-, varottas- és szőnyegcsoportjai mel-

lett legjobban az egyházművészeti csoport dokumentálja. Ezt kellett volna bemutatni a katolikus nagygyűlésnek, nem azt a sok barbárságot a Műcsarnokban! De még most se késő. Siessenék nézni és tanulni mindazok, kik a faji művészet jel-szavával nap-nap után élnek és — visszaélnek.

Brocky Károly élete és művei. Száz évvel ezelőtt született magyar földön, Temesvárott, Bécsben tanult, majd az érvényesülni akaró magyar művészek hagyományos tragikumába adta a vándorbotot, hogy odakünn Londonban feljuthasson a királyi trón zsámolyáig s észrevéttethesse magát honfitársaival is — a halála után. Ime, egy sorban Brocky Károlynak, Viktória angol királynő magyar udvari festőjének élete. Többet nem is igen tudtunk róla eddig; néhány pompás rajzu, finom modellirozása és szinte modern színjátásról tanuskodó képét láttuk ugyan az ezredéves kiállításon, majd utóbb a Szépművészeti Múzeumban, de aztán napirendre tértünk felette. Temesvár azonban nem hagyta nagy fiát. Az ottani Arany János-Társaság megbizta Nyáry Sándor dr.-t a művész munkáinak felkutatásával és életrajza megírásával s most itt fekszik előttünk a tipikusan magyar sorsu művész életének képe egy hatalmas kötetben. Nyáry nagy ambícióval és sok szeretettel végezte nem könnyű munkáját; felkutatta Brocky-nak a British Múzeumban levő rajzait, Reigate-ban, Horley-ban, Londonban és a magyar vidéki városokban szétszórta festményeit s e meglepően szép gyűjtemény alapján olyan áttekinthető képet ad a művész egyéniségéről és tüneményes pályájáról, mely művészettörténetünknek Brockyról szóló lapjait gyökeresen megváltoztatja. A tudós szerző mellett minden elismerés megilleti az Arany János-Társaságot is, mely a maga szerény eszközeivel ime többet tud tenni szegényes művészeti irodalmunk érdekében, mint sok fővárosi tudós- és könyvkiadó-társaság. Valóban szeretnők látni azt a gazdag részvénytársaságot Budapesten, mely nem nevetne a szeme közé annak, aki művész-monografiákat akarna kiadni vele — állami szubvenczió nélkül.

IRODALOM.

Björnson.

A fjordok Oernulfjának lehetett a modellje. »Sittung italából ivott a dalnok, s ha fiai meghaltak is, költőjakkal hangos énekben hirdeti szenvedését.« Ibsen a dovrespáldi völgyek fiáról nézhette le az ősparasztot, aki magasra nőtt, mint a norvég fenyő és halott fiait vállán hordotta a sirhoz, melyet körmeivel ástott meg nekik. Még fiatal volt akkor Ibsen és Björnson nálánál is fiatalabb. Alig ismerték egymást. S a helgolandi hős megmintázására modellnek ki sem volt alkalmasabb a széles vállu, bozontos-tömör szemöldökű, érczes hangu Björnsonnál. Hát még ha ma láthatná! Azt az arczképét, amely a »Laboremus« kötetben ábrázolja Björnson-t. A keményen hátravetett fehér sörénnyel, a magas, sima homlokkal, a kiivelt és reszketni látszó orrczimpákkal és haragos nézésű szemeivel. Fehér és öreg lett a harcokban, de örömmel kész még most is a csendes kék vizekről elszállani a csatabárdok viharába. Ah, most már nem! A párisi szálló betegszobájában halódik tán és csupán átkozódni tud. — Hálátlan Norvégia! Csak dicsőséget és diadalokat adott neki, s amikor himnusz énekelt rólad és szabadságról, néped milliói köréje állottak, várva a csodát, melynek be kell következnie. A csoda bekövetkezett és ő mint az »Erönkön felül« Sang lelkéze megjelent a hajnalodó nap fényében. Halleluját kiáltottak feléje. De halhatatlanságot nem nyújtottál számára. Már feléje csap a

fiatalok csatadala, vésztióslón, kegyetlenül, követelve a maga jogait. És merev szemekkel néz a távoli észak felé a költő, vaczognak a fogai; fél. »Megölni akarják a szép norvég nyelvet, — panaszkodik a »Matin« riporterének — a Wergerland irodalmi nyelvét, az Ibsenét, az enyémet, hogy az elontott vérünkben fűrészszerű meg a paraszt idiómát. Mit szólnának önök, ha most beszüntetnék a maguk szép francia nyelvét, a Voltaire-ét, a Hugo-ét, a breton tájszólás kedvéért?« Sietne visszafelé, mint Oernulf sietett boszut szomjazva Sigurd sátrai ellen, — ki tudja megérkezik-e még!

A beteg Björnson panaszkodó, átkozódó szavai mögött sok indokolt rettegés van. Szégyelte kimondani, amitől igazán félt, a félelmet a maga örök halálától. Az a borzongás ez, amely végigfut minden ember vérrendszerében, aki a halálban az örökéletűsége veszét látja. Björnson lelki-furdalása ez, a művészé, aki legjobban tudhatja, mennyit vékezett a maga művészete ellen. A kettős Björnson később sejtí meg, hogy egyik énjét hányszor fojtogatta némára a másik énje. A politikus vezércikkíró, a hazafias szónok, a szenvedélyes pártember dörgő páthosza minden filozófiai tartalom daczára fakóvá, érdektelenné teszi azt, ami művészileg termékenyíti meg benne az író és míg Ibsen minden homályossága, szimbolikussága mellett hódítóként járja be az egész irodalmi világot, Björnson, a diadalmakban bővelkedő, dicsőségben elkényeztetett Björnson alig tud a maga pángermán érdekkörén kívül kerülni. Nálunk Magyarországon Björnsonnak csak két drámáját, néhány novelláját ismerték meg és feledték el.

Pedig tiszta költői pillanataiban, amikor nem akar oktatni, nem szónokol és elfelejti népnevelői hivatását, párját sehol meg nem találó melancholikussággal, az egész északi költészetben ismeretlen nemes egyszerűséggel mutatja be poétikus egyéniségét. Meséi, amely parasztnovelláiban mint finom epizódok olvadnak be a novella cselekvényébe, egyszerűek, mint a nép fantáziája és mégis a legsodásabb, a legraffináltabb eszmei utórezgések csendülnek mögöttük. »Arne« című elbeszélésében Aza, a kis parasztleány diószedés alatt az erdei tündér meséjét mondja el. Volt egy legény, aki a hegy csucára vezette nyáját. A völgyben leány legeltette a juhot. Egész nap hívta a leányt, de nem jött. Éjjel odahaza azt álmodta, hogy a leány körben tánczol körülötte és valahányszor meg akarta érinteni, hogy megfogja, nagy tehénfarkkal ütött a kezére. Másnap, harmadnap, mindennap elment a hegy csucára, a völgyben ott volt a leány, aki nem volt más, mint az erdei tündér. A legény betegje lett a tündérnek, de magához csalni nem tudta. Egy vasárnap, amikor nem ment a hegyre, az udvaron leányzó látott meg, aki valósággal olyan volt, mint az erdei tündér. De amikor egész közel ment hozzá, már nem a tündér volt. Sokat gondolkozott a dolog fölött. A leány ismét távozott, de mielőtt messze volt tőle, megint mintha tündér lett volna. Este a táncban ismét körülötte forgolódott a leány, aki messziről egészen olyan volt, mint a tündér, közről más volt. Megkérdezte tőle, vajjon ő-e az erdei tündér, vagy nem. A leány azonban kinevette. Gondolt egyet a legény és feleségül kérte a leányt, aki hozzá is ment. Miután ez megtörtént, az asszony már nem tetszett urának. Ha távol volt tőle, vágyódott utána, de mellette valaki után vágyódott, akit nem látott. Sokáig nem bírta ki. Elhagyta a házat és felköltözött a hegyre. Egy napon meglátta az erdei tündért. Futott utána, de sokáig nem bírta utolérni. Amikor aztán a tündér elfáradt, a legény megfogta és a keblére szorította. Ó be szép volt! Olyan, mint amilyennek a feleségét kívánta volna. »Ki vagy te, bűbajos leány?« — kérdezte a legény és addig czirógatta az arcát, amíg forró lett. A leány mosolygott és így felelt: »Istenem, hát nem ismered? Hisz a feleséged vagyok!«

Csak a legragyogóbb költői lélekben kristályosodhatik ki a mese ilyen elmésen és finoman, mint a Björnson nép-

KÖZGAZDASÁG.

mesei. Egyébként is az író parasztnovellái fejezik ki leginkább az ő lírikusságát, minden szónoki és politikai salaktól megtisztult egyéniségét. Arne az anyai szeretet melegében ápolt és minden, szélről féltett gyenge költői lélek határtalan vágyódását fejezi ki az ismeretlen messzeségek, távoli országok után. A költő ifjúságának egy korszakát jelenti a parasztfiúnak története, a mint hogy a Synnöve Thorbjørnne ujjabb fázisát képviseli Bjørnson lelki evolúciójának. Az erőteljes, minden veszedelemnek szembenéző, makacs és igazságos Thorbjørn nem más, mint az érődő és megérett Bjørnson...

»Norvégia magvetőjé«-nek nevezi Brandes Bjørnson. »Az ország hegyes ország, pusztaság és vad. Nem egy elvetett mag sziklás talajra hull, ahonnan szél hordja el; de ahol jó föld van, ott gazdag a termés és Bjørnson fáradhatatlanul folytatja működését.« Az északi irodalomnak ez az ügyes kereskedelmi utazója nem gondolt itt Bjørnson művészi tevékenységére, hanem arra, ami ezzel kapcsolatosan a költő hazafias működését fejezi ki. És minden, ami ebben van, ami e mögött Bjørnsonnak Norvégiában való óriási jelentőségét adja, ránk nézve csak negatív érdekességgé. Csupán azt jelenti, hogy Bjørnson egyénisége világirodalmi szempontból elhomályosodik, sőt egyenesen belevész a politikai, államférfi és zsurnaliszta tevékenységébe. Ibsen a »Bund der Jugend«-ben és a »Peer Gynt«-ben egész politikai, helyi érdekű és szatirikus tendenciájú mondanivalóit elmondta, Bjørnson drámái a »Falliment«-tól a »Redacteur«-on, a »Király«-on, »Leonarda«-n, »Erönkön felül«-ön satöbbin át a »Laborer«-ig és »Paul Lange«-ig egy nyárspolgári, jóakaratu, optimista, nagybárára lokális érdekű morálfilozófiát fejeznek ki. Minden megalkuvás és erkölcsi felolvadás bennük egy politikai liberáliszmusba, egy minden irányban való türelmesbe, egy istenes erkölcsi felvilágosodásba. Legtipikusabb kifejezője Bjørnson tézis íróiágának »Isten útjain« című regénye, amelyben azt az igazságot mondja ki: Ahol derék, tisztességes emberek járnak, ott vannak isten útjai. Maga a filiszter Brandes bevallja: »Das sind grosse Wahrheiten, aber fast allzu wahre«.

Ugyanez áll a nálunk is ismert és valamelyik színházban be is mutatott »Über die Kraft« című, első részében vallásfilozófiai, második részében társadalmi vonatkozású drámájára. A tragikum legsötétebb színeivel megfestett, drámái szépségeiben gazdag és misztikusságtól izzó cselekvény Sang lelkész csodatevéseiről mesél. Nem hinni a csodákban, óhajtani a csodákat, ez a nagy ellentét, amely békés megoldásra vár. És a mindent kiegyenlítő költő Bratt lelkész ajkára adja a kissé vezérczikkszerű megfajtást. »A hit képessége tizenhét száz éves ígértet után egyre növekvő öröksége sok, nagyon sok nemzetségnek. De még mindig nem olyan nagy, hogy csodákat adjon...«

Van valami dezilluziáló abban, amikor egy költőről azt írják, amit róla irtak: »Mint ember nyiltszívű, mint művész szófukar; ideges norvég nemzetiségi érzése, az a tudat, amely őt a skandinávizmus, a pángermánizmus felé hajtotta... stb.

S ha a halódó költő remegve gondol arra, hogy odahaza az irodalmi nyelven fúrnak, faragnak a fiatalok, nem attól fél, hogy lerombolják, ami le nem rontható, hanem félti a maga halhatatlanságát. Nem hiszszük, hogy a jövő századok norvég irodalomtörténete ennyire hálátlan lesz a nemzeti himnusz költőjéhez és a norvég parasztlélek legfinomabb stilizálójához. De tagadhatatlan, hogy a művész Bjørnson lelkifurdalásai alaposak.

Thytha.

Aki egy beszélőgépet vagy zeneművet vásárolni akar, az hozassa meg azonnal Richter F. Ad. és Ta., kir. udv. és kam. szállítóktól Bécs, I., Operngasse 16., a gazdagon illusztrált zenélőmű-árjegyzéket. A beküldés ingyen és bérmentve eszközöltetik.

A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság tranzakciója.
D'Harcourt grófné a minap irta alá a szerződést, mely szerint magyarországi birtokait eladja 23 millió koronáért egy konzorciumnak, melynek élén a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság áll. A Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság ezzel a tranzakcióval csak gyarapította érdemeit, melyeket a magyar ipari és gazdasági élet felvirágoztatása körül szerzett. D'Harcourt grófné birtokai Magyarország északi részén több ezer holdat foglalnak el s így az idegen kézen levő birtok erős akadály volt annak, hogy a felvidéken a magyar nemzeti politika sikerrel fejthesse ki akcióit. De gazdasági szempontból se járt sok haszonnal a birtok a felvidék lakosságára. A régi Illésházy-birtokot Párisból és Bécsből igazgatták, aminek hátrányát látta a környék földművelő osztálya. A birtoknak magyar kézre jutása megváltoztatja úgy a politikai, mint a gazdasági helyzetet. A több ezer hold nagyobb tagokra osztva magyar birtokos kezébe kerül, ami az ediginél intenzívebb gazdasági üzemre nyit kilátást s újra benépesíti a felvidéki vármegyéket, amelyeknek lakói seregestül vándoroltak ki Amerikába a D'Harcourt-regime idejében. A magyar nemzeti és gazdasági politikának tehát sok az oka, hogy örömmel fogadja a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság tranzakcióját, mely Elek Pál udvari tanácsosnak, a részvénytársaság elnökének hazafias gazdasági politikáját dicséri.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Haas Fülöp és fiai. A karácsonyi ünnepek közeledése évtizedek óta aktuálissá teszi ennek a világhírű cégnek a nevét, mely már nem is név, de varázslatos fogalom azoknál, akiknél kulturszükség a drapériák és szőnyegek puhasága, melegsége. E kulturszükségek kielégítésére nem találhatunk alkalmasabb forrást, mint a *Haas Fülöp és fiai* cég káprázatos áruházát, ahol csábítón kínálják magukat a finom himzések, perzsa szőnyegek és a távoli Kelet ezer színben pompázó egyéb kincsei. Így aztán nem is csoda, hogy a cég nagy hírű áruháza Budapestben is találkozáshelye az előkelő izlésű uri osztálynak, mely immár hetven év óta *Haas Fülöp és fiai* cég Gizella-téri palotájában szerzi be a szmírnákat, damásztokat, butorszöveteket, kerevetáttvetőket, exotikus selymeket, függönyöket és mindazt, ami az előkelő, raffinált izléssel berendezett háztartásoknak csakugy elsőrendű szüksége, mint a legprimitívebb butordarab. A Haas Fülöp és fiai cég hetven évvel ezelőtt telepedett le Budapestben. Azóta elismert tényezője lett a fővárosi izlésnek, melynek közismert fejlődése legkésebb bizonyossága annak, hogy mivé lett a régi cég, ha napjainkban oly nevezetes faktora lett Budapestnek.

Egyike a legelőkelőbb prelátusoknak kijelentette, hogy semmiképpen sem tartaná összeférhetőnek a rangjával, ha ebéd után Glück-féle Digestolt venne be. Mert ez a csodaszor szinte boszorkányos gyorsasággal szünteti meg mindazt az elnehezdedést, borzongást, kényelmetlen testi érzést, ami az étkezés után szokta elfogni még az egészségesebb szervezetű embereket is és amelynek *Praelatenfieber* a nemzetközi neve. A Digestolnak az a megbecsülhetetlen hatása van, hogy a gyomrot szinte teljesen kiküszöböli az ember lelki életéből és mindenkit olyan munkaképessé tesz az evés után is, mint amilyen evés előtt volt.

Miniszteriumi jóváhagyás. A m. kir. belügyminiszter 109.428/909. VII. b) sz. alatt hozott határozatával a kereskedelemügyi és földművelésügyi m. kir. miniszter urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a Ratin patkány- és egérintő-bacillus nem mérge, a patkányon, egéren kívül sem az emberre, sem pedig más állatra nem ártalmas. Ezt a m. kir. állami bakteriológiai intézet kísérleteivel is megállapította. A rattinnal egy fertőző betegséget plántálunk az illető állatfajba és bámulatos gyorsasággal pusztítja őket. Számos katonai és polgári hatóság-elismeréssel nyilatkozik a Ratinról. Ismertetőt ingyen küld a Ratin bakteriológiai laboratórium képviselőse Budapest, VII., Rottenbiller-utca 30. sz.

Bocsánatkérés.

Alulírottak ezennel bocsánatot kérünk a teafogyasztó közönségtől, hogy eddig nem árusítottuk a **Veritas-teát** ez országban, miáltal kétségtelenül megfosztottuk a legjobb teának élvezésétől. Kárpótolni óhajtván a magyar közönséget ezen veszteségért, **Árpád-utca 4. sz. alatt** magyarországi telepet alapítottunk és most alkalma lesz mindenkinek a világ legízletesebb teáját, a **Veritas-teát** megismerni és megszeretni. A **Veritas-teából** csak félannyi kell mint más tea-fajból, mert ereje és zamatja összehasonlíthatatlanul nagyobb. A világ-hírű **Veritas-tea** kapható minden jobb üzletben és közvetlenül a **Veritas Angol Termény-Teleptől**: Budapest, V., Árpád-utca 4. Félkilónként 10 korona, de megér százat! Bérmentve küldünk bárhova: 50 grammot 1'20 kor.-ért, $\frac{1}{4}$ kilót 2'50 koronáért, $\frac{1}{4}$ kilót 5 koronáért.

Kiváló tisztelettel

VERITAS ANGOL TERMÉNY-TELEP,
Budapest, V. ker., Árpád-utca 4. szám. — Telefon 178—78.
(Központ: 24 New-Bridge St, London E. C.)

Uj karácsonyi képes árjegyzék in-
gyen és bérmentve

Kertész Tódor

— czég —

BUDAPEST, Kristóf-tér

*már most küldi meg nagyrabecsült
vidéki vevőinek és megrendelőinek
azon célból és kérelemmel, hogy
karácsonyi megrendeléseiket ideje-
korán kegyeskedjenek eszközölni,
nehogy az utolsó napokban felhal-
mozódó tömeges megrendelések kö-
vetkeztében azok pontos elintézése
halasztást szenvedjen.*

♦♦ Minden étkezés után egy késhegynyi ♦♦

DIGESTOL GLÜCK

♦♦ legtekélyesebb emésztőporból, ♦♦

mely elősegíti az emésztést, fokozza a bélműködést és étvágyjavító-
lag hat. Javalva van a gyomor és bél legkülönbözőbb bántalmainál,
bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

Kapható 2 K-ért minden gyógyszerertárban. 3 dobozt 5 K-ért franco küld.

FÓRAKTÁR:

GLÜCK REZSŐ gyógyszerertára Budapest, VI., Hungária-körut 93.

TECHNIKUM MITTWEIDA.

Igazgató: A. HOLZT tanár.

Szász királyság.

Magasabb technikai tanintézet elektro- és gépészmérnökök
technikusok és művezetők kiképzésére. Gazdagon felszerelt
elektrotechnikai és gépépítő laboratóriumok. Tanulmányi
— műhelyek. — 3610 hallgató a 36-ik iskolai évben.

Programm stb. a titkárság által.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Miskolczi üzletvezetőség.

36113/III. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak miskolczi üzletvezetősége kizá-
rólag Füzesabony — (kizárólag) putnoki vonalon levő állomások,
órházak, szertár, osztálymérnökség és fűtőház hivatalos helyiségeiben
elhelyezett órák jó karban tartása, szabályozása és javítása iránt
ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A pályázási állásra jelentkezni óhajtók felhivatnak, hogy
szabályszerűen bélyegzett és bizonyítványokkal felszerelt ajánlatukat
1909. évi november 30-án déli 12 óráig a magyar királyi állam-
vasutak miskolczi üzletvezetősége titkárságához czimezve e felirattal:

»36113. sz. Ajánlat pályázási állás elnyerésére« lepecsételt
borítékban, térítve vevény mellett nyújták be.

Az ajánlattevő köteles a miskolczi üzletvezetőség gyűjtőpénz-
táránál 1909. november 29-én déli 12 óráig bántépénzképen 50
koronát készpénzben letétbe helyezni, vagy posta útján külön bori-
tékban beküldeni, mivel különben az ajánlat figyelembe vétetni
nem fog.

Szintugy köteles a közszállítási szabályzat 16. §-ának 13.
pontja értelmében a mennyiben a Máv.-val az ajánlat benyújtásakor
üzleti összeköttetésben nem állott, illetve előtte ismeretlen, szállító-
képességet, illetve megbízhatóságot az illetékes kereskedelmi és ipar-
kamra bizonyítványával igazolni.

A pályázási állásra vonatkozó feltételek a nevezett üzlet-
vezetőségnél (II. em. gazdasági csoport) a hivatalos órák tartama
alatt megtekinthetők s ez okból az ajánlattevőkről feltételeztetni fog,
hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedel-
mükben kötelezőkben elfogadják.

A feltételekre nézve megjegyezzük, hogy a korábbi szo-
kástól eltérően az óráknak nem havonként, hanem csak negyed-
évenként való megvizsgálását fogjuk követelni.

A feltételektől eltérő ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.
A felsorolt vonalakra nézve egyébként a szerződés 1910. év január
hó 1-étől kezdődőleg öt évre fog megkötettni.

A magyar királyi államvasutak miskolczi üzletvezetősége fen-
tartja magának a jogot, hogy az ajánlkozók közül, — tekintet nélkül
az ajánlott átalányösszegre — szabadon választhasson. Az ajánlat
feletti döntés határidejéül a pályázati határidő lejártától számítva
két hét tüzetik ki.

Miskolcz, 1909. október 23-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN”.

A m. kir. belügyminiszter 109428.909. VII. b. sz. a. hozott
határozatával a kereskedelemügyi és földmívelésügyi m.
kir. miniszter urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a
„Ratin” patkány- és egérirtó bacillus nem mérge, a pat-
kányon, egéren kívül sem az emberre, sem pedig más
állatra nem ártalmas. Ezt a m. kir. állami bakteriológiai
intézet kísérleteivel is megállapította. Ismertetőt ingyen
küld a főlerakat: „Ratin” bakteriológiai laboratórium
képviseletére Budapest, VII., Rottenbiller-utca 30. —
Főlerakat: »Orangyal« gyógyszerertár, Rákospalotya.

Ha fáj a feje

ne tétovázzék,
hanem hasz-
náljon azonnal

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszerertárban.
Készíti BERETVÁS TAMÁS gyógyszerész, Kispesten. :: Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingyen postai szállítást.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharaszttiban

Pestmegye.

Eleőrangu gyógyintézet alkoholisták, mor-
finisták és idegbetegek részére. Nap- és
légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diétetikus
konyha. Télen-nyáron nyitva. ::

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

☐ PROSPEKTUST

☐ KIVÁNATRA KÜLD

☐ AZ IGAZGATÓSÁG.

LOHR MÁRIA

ezelőtti KRONFUSZ

CSIPKE-, VEGYTISZTÍTÓ ÉS KELMEFESTŐ GYÁRI INTÉZETE

Alapított 1867.

GYÁR:

Telefon 57-08.

VIII. ker., Baross-utca 85. szám.

FIÓKOK:

IV. kerület, Eskü-ut 6. szám.	VI. ker., Teréz-körút 39. sz.
V., Harminczad-utca 4. sz.	VIII. ker., József-körút 2. sz.
VI. ker., Andrássy-ut 16. sz.	IX. kerület, Calvin-tér 9. sz.

Didéki megbízások pontosan teljesíttetnek.

Szőrmekabátok Bundák Estélyköpenyegek Toilettek

rendkívül nagy választékban, igen
::: izléses kivitelben kaphatók :::

UNGÁR

NŐI DIVATÁRUHÁZÁBAN

Budapest, IV., Kossuth Lajos u. 2.

Külön mértékutáni osztály.

◆ KÉRJE LEGUJABB ÁRJEGYZÉKEMET. ◆

Hajeltávolítás (hölgyeknek) az arc- vagy karról.
5 perc alatt fájdalom nélkül, bámulatos eredménnyel. **Videkre a szert**
utasítással díszkréten küldöm. Rendelő-intézetemben a kezelést
személyesen eszközölöm. — Eredményért, ártalmatlanságért jöt-
állok. — Párisi kozmetikai kiállítás aranyéremmel kitüntetve.

POLLÁK SAROLTA BUDAPEST, Andrássy-ut
38.1. em. Telefon 157-98.

EGYEDÜL LEGJOBB
a KÁLMÁN-féle szab.

BIBORPAPRIKA

1 kilós doboz 6 korona. 1/2 kilós doboz 3,30 korona.
1/4 kilós doboz 1,80 korona.

Kapható minden fűszer- és csemegeüzletben, hol nem, ott
kérjük közvetlenül

Kálmán József paprikagy-kereskedőtől **Szeged X.**

Csak eredeti csomagolást fogadjunk el.

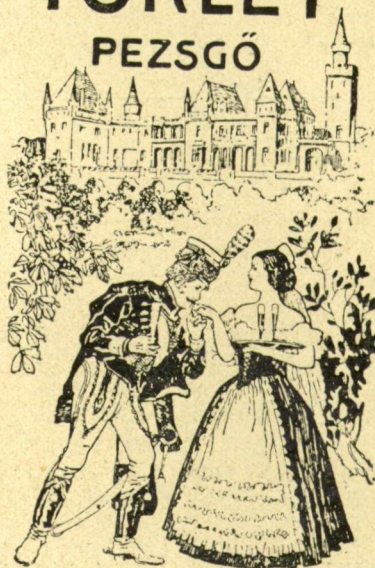
TÜZIFÁT

● **BUN GUSZTÁV ÉS FIA** ●

legszolidabb budapesti czégnél vásároljon. Telefon-
::: megrendeléseket még aznap lebonyolítunk. :::

Telefon 58-69. **IX., Soroksári-ut 37.** Telefon 58-69.

TÖRLEY PEZSGŐ

Ne tessék megijedni!

nem történik semmi
baj, ha

ROPS

föl is borul,

& mert a ROPS-gyors-
főzőnél tűzveszély ki van zárva!

Ha a ROPS feldül bármelyik oldalára, elalszik a nélkül,
hogy a szesz kifolyna belőle. A ROPS csekély szeszszükség-
let mellett is gyorsabban hevít, mint bármelyik gyorsfőző.

Kapható minden jobb szakmába vágó üzletben.

Ára Budapesten 4 korona.

Képes prospektust ingyen és bérmentve küldünk.

ROPS FÉMÁRU RÉSZV.-TÁRS.

Budapest, V. ker., Váczi-ut 74-92. sz.

A HÉT ELŐFIZETÉSI ÁRA
EGY ÉVRE 20 ÉS FÉL ÉVRE 10 KORONA

Reklám nélkül manapság még a valódi DIANA-SZAPPAN és DIANA-
:: CRÉM szépitő- és bőrápoló-szereket sem lehet eladni, pedig ::

a szép, a szebb,

a legszebb művésznők

nyilatkoznak mellette.

<i>T. Erényi ur!</i> Most, hogy alkalmam volt a híres Diana készítményeit kipróbálni, magam győződtem meg azoknak jóságáról, kellemes illatu Diana parfümjét, szappanját és krémjét bárkinek ajánlhatom. Kornai Berta.	<i>T. Erényi Béla urnak.</i> Budapest. Örömmel értesitem, hogy az Ön Diana krémje és szappanja a legjobb szer a bőrápolására. Arczom hófehér és kezeim finomak. Tisztelettel Wolffy Phila.	<i>Tisztelt Uram!</i> A Diana parfümjét, valamint Diana krémjét és szappanját kitűnőeknek találtam. M. Maróthy Margit.	<i>Tisztelt gyógyszerész ur!</i> A Diana parfüm illatát kellemesnek találom. A Diana szappan kitűnő, krémét még egyelőre nem használom, de ha szükségem lesz rá, akkor megpróbálom. Üdvözlé Petráss Sári.	<i>Tisztelt uram!</i> Szívesen tudatom, hogy a Diana krém és szappan egy kiválóan kellemes illatu bőrápoló, illetve kézfinomító piperecikk. Tisztelettel Fedák Sári.
Maga is szép akar lenni? Ugy vegyen egy valódi Diana crémet és Diana szappant. Bájos, üde és szep-lőtlen arczbőre és kezei lesznek. Ez az én véleményem! K. Pálmay Ilka.	<i>Kedves Erényi ur!</i> Szívesen elismerem, hogy az Ön által készített Diana crémet és Diana szappant magam is használom s az összes szépitő szerek között a Diana készítményeket találom legjobbaknak. Gróf Zayné, Bárdi Gabi.	<i>Tisztelt gyógyszerész ur!</i> Az Ön által készített to-lett szereiről csakis a legnagyobb elismerés hangján szólhatok, miután személyes alkalmam volt kitűnőségéről meggyőződni. M. Szoyer Ilonka.	Küldött Diana crémet már több hét óta használom és igen kellemesnek találom, ugyszintén a hozzá való illatszert és szappant is. Bárkinek szívesen ajánlom. Szentgyörgyi Györgyi.	<i>Igen tisztelt Erényi ur!</i> A Diana illatszert kipróbáltam és igen kellemesnek találtam. Tisztelettel Csatai Janka.
<i>Tek. Erényi Béla gyógy-szerész urnak.</i> Helyben. Diana szappanját megpróbáltam és kitűnő kézfinomító szerekek találva, mindenkinek melegen ajánlhatom. Tisztelettel Batizfalvy Gizella.	<i>Tisztelt gyógyszerész ur!</i> Diana készítményeit megpróbálva, azokat igazán jóknak és kellemesnek találtam. Medgyaszay Vilma.	<i>T. Erényi Béla urnak.</i> Budapest. En is a legideálisabb szépitőszereknek nyilvánítom Diana krémjét és szappanját. Kérem nekem újra 8 tégely crémet és 3 szappant küldeni. Ströck Nelli.	A Diana crémet, szappant, parfümöt kitűnőnek talál-tam, kérem szíveskedjék nekem még küldeni két tégely crémet, szappant és parfümöt. Ledovszky Gizella.	<i>Tisztelt gyógyszerész ur!</i> Kérem küldjön nekem hat darab Diana crémet és hat darab Diana szappant. A szépitőszereit oly kitűnőnek találtam, hogy mindenkinek melegen ajánlom. Üdvözlettel Batizfalvy Elza.
<i>Tisztelt gyógyszerész ur!</i> A Parfümöt és arccrémet kipróbáltam és igen jónak találtam. Szívesen üdvözlé Komlos Emme.	<i>Kedves Erényi ur!</i> A küldött pipere-készítményeivel, a Diana szappan, parfüm és krémjével nagyon meg vagyok elégedve. Kitűnőnek találom. Ha szükségem lesz reá, ugy rendelni fogok. Üdvözlé Kápolnai Irén.	<i>Erényi Béla urnak.</i> Budapest. Szíveskedjék nekem két Diana crémet és 3 Diana szappant küldeni, melyek valóságos gyöngyei a szé-pítő szerekek és bőrápo-lásnak. Üdvözlöm tisztelettel Walde Gerda.	<i>Kedves Erényi!</i> A próba-csomagot megkaptam, mondhatom, hogy a krém hatása bámulatos. Nem hittem az efféle szerekben, de igazán kellemesen csalódtam. Az ismerőseimnek legmele-gebben fogom ajánlani. Üdvözlé Gazsi Mariska.	<i>Tekint. Erényi Béla urnak.</i> Amióta az Ön által készí-tett Diana crémet használom, feltűnően tisztul és simul az arczbőröm, csodás hatása van. Bár módombba volna, kikiáltanám a hölgyvilágnak. Szívélyes üdvözlettel. Margó Zelma.

Az eredeti köszönő-levelek mindenkinek rendelkezésére állanak.

Bizonyítvány.

Alulírott ezennel bizonyítom, hogy az Erényi Béla ur gyógyszerész, budapesti lakostól bemutatott Diana-szappan, Diana-arccrémet, Diana-pudert, Diana-pirosítót, Diana-hajszeszt megvizsgálva, azokban fémmérgeket, maróhatású, vagy külső használatkor ártalmas egyéb anyagokat nem találtam, miért is nevezett szépitő-, bőr- és hajápoló-szerek ártalmatlanok és így használatuk ellen kifogás nem emelhető.

Budapest, 1905. márczius hó 15-én

Nyilvános vegyakisérleti állomás,

Dr. Neumann Zsigmond m. p.

kir. kereskedelmi és váltótörvényszéki hites vegyész.

ERÉNYI BÉLA, DIANA-GYÓGYSZERTÁRA BUDAPEST

Egy üveg-tégely zsiros Diana-
crém éjjeli használatra..... **75 kr.**

Egy eredeti
Diana-szappan **75 kr.**

Egy üveg-tégely száraz Diana-
crém nappali használatra **75 kr.**

Budapest, 1909. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betűivel.

